

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Tomáš Maux

Příprava jednání ve sporném řízení

Preparation of Dispute Proceedings

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Miroslav Sedláček, Ph.D., LL.M.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 1. dubna 2020

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Prohlašuji, že vlastní text této diplomové práce má včetně poznámek pod čarou celkem 114.555 znaků včetně mezer.

Tomáš Maux

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Miroslavu Sedláčkovi, LL.M., Ph.D. za odborné vedení a čas, který mi věnoval při zpracovávání této práce. Děkuji také celé své rodině, která mi umožnila splnit si svůj sen výběrem tohoto povolání.

OBSAH

Seznam použitých zkratk	3
Úvod	4
A. POJEM PŘÍPRAVY JEDNÁNÍ	5
1. Vymezení přípravy jednání a její účel	5
2. Fáze přípravy jednání.....	6
3. Zásady přípravy jednání.....	6
B. PRVNÍ FÁZE PŘÍPRAVY JEDNÁNÍ	7
4. Splnění procesních podmínek.....	7
4.1. Vymezení procesních podmínek	7
4.2. Pravomoc soudu	8
4.2.1. Kompetenční spory	9
4.2.2. Mezinárodní pravomoc	10
4.3. Příslušnost soudu	10
4.3.1. Věcná a funkční příslušnost	11
4.3.2. Místní příslušnost	11
4.4. Nedostatek procesní subjektivity.....	13
4.5. Nedostatek způsobilosti účastníka samostatně jednat před soudem.....	15
4.5.1. Procesní způsobilost nezletilých osob.....	15
4.5.2. Procesní způsobilost osob s duševní poruchou	16
4.6. Překážka věci zahájené	17
4.7. Překážka věci pravomocně rozsouzené	18
4.8. Zaplacení soudního poplatku.....	19
4.8.1. Osvobození od soudního poplatku	19
4.8.2. Včasnost zaplacení soudního poplatku podle novely č. 296/2017 Sb.	22
5. Vady žaloby / podání	23

C. DRUHÁ FÁZE PŘÍPRAVY JEDNÁNÍ.....	25
6. Kvalifikovaná výzva	25
6.1. Obecné vymezení	25
6.2. Otázka ústavní konformity	26
6.3. Předpoklady vydání kvalifikované výzvy	28
6.4. Lhůta k vyjádření.....	30
6.5. Žalobní návrh v rozporu s hmotným právem	31
6.6. Kvalifikovaná výzva v rámci platebního rozkazu	32
7. Platební rozkaz.....	34
8. Vyhlášení rozsudku bez jednání	36
9. Posouzení vhodnosti setkání s mediátorem	38
D. TŘETÍ FÁZE PŘÍPRAVY JEDNÁNÍ.....	41
10. Prostá výzva.....	41
11. Vyžádání zpráv o významných skutečnostech	42
12. Ustanovení znalce	43
12.1. Novela č. 218/2011 Sb.	43
12.2. Pokus o návrat před novelu č. 218/2011 Sb.	45
13. Zajištění důkazů k prvnímu jednání ve věci	46
14. Jiná vhodná opatření	47
15. Přípravné jednání	48
Závěr.....	52
Seznam použitých zdrojů	54
Název diplomové práce v českém jazyce	61
Klíčová slova	61
Abstrakt.....	62
Název diplomové práce v anglickém jazyce.....	63
Klíčová slova v anglickém jazyce	63
Abstract.....	64

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

LZPS	Listina základních práv a svobod (vyhlášena pod č. 2/1993 Sb.), ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
SP	zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
RoKomSp	zákon č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, ve znění pozdějších předpisů
ZMPS	zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů
VSÚ	zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů
ZoM	zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
ZoZT	zákon 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů
JŘ	vyhláška ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů

Poznámka: Tam, kde je v textu diplomové práce uvedeno číslo paragrafu bez dalšího údaje, jde o citaci občanského soudního řádu, pokud ze souvislostí nevyplývá něco jiného.

ÚVOD

Toto téma diplomové práce jsem si vybral pro mimořádnou důležitost přípravy jednání v rámci civilního procesu. Jsem přesvědčený, že právě příprava jednání významně předurčuje další vývoj soudního řízení a její zanedbání může mít pro účastníky řízení fatální důsledky, především pak v řízení sporném.

Příprava jednání je plně v rukou soudce a ten je k této přípravě nadán nástroji, z nichž některé lze zhodnotit jako efektivní a některé méně. Jejich smyslem je připravit řízení tak, aby o sporu mezi účastníky bylo rozhodnuto při jediném soudním jednání. Jedná se o jednu z nejdůležitějších zásad přípravného jednání. Zákonodárce sleduje dosažení tohoto cíle natolik důsledně, že v některých případech zcela úmyslně ve prospěch této zásady omezuje procesní práva účastníků řízení. Někdy však do té míry, že vybrané nástroje bývají předmětem sporu o jejich ústavní konformitě a tématem odborných právních diskusí. Tak je tomu například i ve vztahu k vrcholnému instrumentu přípravného jednání, kterým je kvalifikovaná výzva k vyjádření podle ustanovení § 114b. Právě té se ze všech nástrojů co do popsání věnuji nejvíce.

Tato práce je strukturována do celkem čtyř hlavních kapitol, nepočítaje v to úvod a závěr. Systematikou logicky sleduji jednotlivé fáze přípravného jednání, které lze rozdělit do tří samostatných a na sebe navazujících úseků. Těmto kapitolám předchází ta, která se institutem přípravy jednání zabývá v obecné rovině a která čtenáře uvede do zkoumané problematiky. Kapitola pojednávající o první fázi přípravy jednání se zabývá splněním podmínek řízení a odstraněním vad podání. Na tu navazuje kapitola, ve které se zabývám druhou fází přípravy jednání. V jejím rámci pojednávám o nástrojích, které mohou urychlit řízení na úkor dokazování a také o možnosti nařídít účastníkům první setkání s mediátorem. Konečně třetí kapitola je věnována fázi závěrečné, ve které se věnuji jednotlivým nástrojům z demonstrativního výčtu ustanovení § 114a odst. 2.

V závěru pak shrnuji provedené zkoumání a vyhodnocuji zejména efektivitu a ústavní konformitu vybraných institutů přípravy jednání. Konečně se zamýšlím nad problémy některých těchto institutů a konstatuji, které z nástrojů se mi na základě provedené analýzy jeví jako vhodné a které proces přípravy jednání spíše komplikují.

A. POJEM PŘÍPRAVY JEDNÁNÍ

1. VYMEZENÍ PŘÍPRAVY JEDNÁNÍ A JEJÍ ÚČEL

Příprava jednání je v českém právním řádu upravena počínaje ustanovením § 114 a násl. Lze ji označit jako „*předsoudní fázi řízení*“, přesněji pak fází civilního procesu, kdy jejím smyslem je zejména zajistit, aby byly odstraněny vady v žalobě a zjistit, zda jsou splněny podmínky řízení.¹ Cílem přípravy jednání je dále připravit řízení tak, aby bylo možné o věci rozhodnout při jediném jednání². K nařízení soudního jednání by tedy nemělo dojít, pokud by předpoklady pro vydání meritorního rozhodnutí nebyly naplněny a řízení nebylo dostatečně připraveno. Nařídí-li soudce jednání, byť by nebyl přesvědčen o tom, že takto může rozhodnout, jednal by ne hospodárně a sebe a účastníky řízení by vystavil riziku odročení jednání.

Předtím, než se soudce začne věnovat samotnému předmětu sporu z hlediska hmotného práva, je třeba vyřešit řadu procesních otázek a řízení důkladně připravit.³ Důležitost této logické posloupnosti vyzdvihuje i Jirsa, podle kterého „*Je chybou zahloubat se nejprve do podstaty sporu, nechat se unést kauzou a pominout takové triviality, jako jsou příslušnost, pravomoc, poplatková povinnost, náležitosti podání*“.⁴

Jednotlivé úkony v rámci přípravy jednání přitom zpravidla neprovádí sám soudce, neboť k tomuto využívá soudní aparát, a to vyšší soudní úředníky, soudní čekatele anebo asistenty soudce. Soudce sám se tedy obvykle může soustředit na vlastní rozhodovací činnost a zabývat se meritem věci. Jednotlivé úkony soudce v rámci přípravy jednání lze logicky rozdělit do třech samostatných fází, kdy tuto systematiku sleduje i tato práce.

¹ § 114 odst. 1 OSŘ.

² § 114a odst. 1 OSŘ.

³ V opačném případě by mohlo dojít například k tomu, že soudce, byť i správně, posoudí z hlediska hmotněprávního předmětný spor, avšak jím vydané rozhodnutí by pro nedostatek věcné příslušnosti bylo nezákonné. Dalším příkladem může být dostatečně včasné namítnutí místní nepřislušnosti ze strany soudce a následné postoupení kauzy, čímž se danou věcí co do hmotněprávního posouzení nemusí daný soudce zabývat vůbec a rozvrh jeho práce zůstane danou kauzou zcela nezatížen.

⁴ JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 214.

2. FÁZE PŘÍPRAVY JEDNÁNÍ

Přípravu jednání je možné systematicky rozdělit do celkem tří od sebe oddělených a na sebe navazujících fází. Zatímco v první fázi dochází ze strany soudce ke zkoumání toho, zda jsou splněné procesní podmínky a zkoumá případné vady žaloby, ve fázi druhé se již soudce přesouvá ke konkrétnějším krokům v rámci přípravy, a to zejména k úvahám, zda je na místě v rámci efektivitativy řízení využít některého z institutů, které urychlují řízení na úkor dokazování⁵. Případně soudce zváží, zda se mu jeví za vhodné nařídít účastníkům řízení první setkání s mediátorem. Konečně třetí fáze je ta, která bezprostředně předchází nařízení jednání. Vedle dalších nástrojů uvedených v ustanovení § 114a soudce standardně vyzve stranu žalovanou k tomu, aby se k žalobě vyjádřila.

3. ZÁSADY PŘÍPRAVY JEDNÁNÍ

Snad nejvýznamnější zásadou ovládající nejen přípravné jednání, ale i civilní proces v jeho celku, je **zásada rozhodnutí při jediném jednání**. Jak její název naznačuje, cílem každého soudního řízení je, aby bylo o sporu rozhodnuto právě při jediném soudním jednání. Soudce k tomuto disponuje mnoha nástroji, z nichž za všechny zmíním kvalifikovanou výzvu. Je odpovědností soudce (nikoliv účastníků), aby řízení připravil do té míry, aby této zásadě dostál. Rozvleklé řízení může poukazovat mj. i na to, že soudce sporu nevěnuje dostatek své energie, když řízení patřičně nepřipravil. Samozřejmě vyjma případů obstrukcí ze strany účastníků řízení⁶. Povinnosti připravit jednání takovýmto způsobem odpovídá právo účastníků řízení na **projednání věci bez zbytečných průtahů**⁷. S přípravou jednání souvisí i úvahy soudce o tom, které důkazy bude v rámci řízení provádět a hodnotit, a to v souladu se zásadou **volného hodnocení důkazů**. Konečně bych tento nikoliv zcela vyčerpávající výčet uzavřel **zásadou předvídatelnosti soudního rozhodnutí**⁸, kdy již z postupu soudu v rámci přípravy jednání pozorný účastník vycítí, v jaké atmosféře bude jednání dále vedeno.

⁵ SVOBODA, K. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 343.

⁶ JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 213.

⁷ Čl. 38 odst. 2 LZPS.

⁸ § 6 OSŘ.

B. PRVNÍ FÁZE PŘÍPRAVY JEDNÁNÍ

Je-li žaloba doručena příslušnému soudu, je tímto okamžikem zahájeno soudní řízení. Soudce s pomocí soudního aparátu začne připravovat řízení k tomu, aby o daném sporu bylo možno bez zbytečných průtahů rozhodnout, nejlépe v rámci jediného jednání. Okruh záležitostí, které soudce zkoumá v první řadě můžeme zahrnout do první z celkem tří fází přípravy jednání. Je přitom na soudci, zda přípravu provede tzv. „od stolu“⁹, anebo v rámci přípravného jednání podle § 114c (viz kapitola č. 15).

V rámci první fáze přípravy jednání soudce upíná svou pozornost zejména na:

- a) splnění procesních podmínek; pokud splněny nejsou, soud vyvine svou snahu, aby případné nedostatky v kooperaci s účastníky řízení odstranil (viz kapitola č. 4); a
- b) zkoumá případné vady žaloby, které odstraňuje postupem podle ustanovení § 43 (viz kapitola č. 5).

4. SPLNĚNÍ PROCESNÍCH PODMÍNEK

4.1. Vymezení procesních podmínek

„Podmínky řízení jsou podmínky, za nichž může soud ve věci jednat a které musí být pro možnost vést řízení splněny buď v okamžiku zahájení řízení, nebo dodatečně nejpozději v okamžiku vydání soudního rozhodnutí“¹⁰.

Jejich vymezení se nachází v ustanovení § 103, nazvaným „podmínky řízení“. Ztotožňuji se však s názorem, že se jedná o název nešťastný, když implikuje, že při nesplnění těchto podmínek nemůže dojít k zahájení řízení.¹¹ To by byla představa nepřesná, když z podstaty věci ke zkoumání podmínek dochází právě po zahájení řízení. Ve své práci se proto od tohoto zákonného termínu odkloním a budu tyto podmínky označovat dále jako **procesní podmínky**.

⁹ SVOBODA, K. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 342.

¹⁰ KNAPILOVÁ, A. Podmínky řízení. In: HENDRYCH, D., BĚLINA, M., FIALA, J., ŠÁMAL, P., ŠTURMA, P., ŠTENGLOVÁ, I., KARFÍKOVÁ, M. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009.

¹¹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 215.

Zkoumání procesních podmínek přímo předchází vydání meritornímu rozhodnutí. Jsou předpokladem jeho vydání. Nesplnění některé z procesních podmínek znamená, že dané řízení je stíženo vadou. Splnění procesních podmínek soud zkoumá z úřední povinnosti.¹² Procesní podmínky je v obecné rovině možno již tradičně rozdělit do dvou skupin, a sice na procesní podmínky na straně soudu a procesní podmínky na straně účastníků řízení. Způsob i možnost vypořádání se s případným nedostatkem procesní podmínky, tedy vadou řízení, je přímo závislý na charakteru vady, kdy z hlediska takového kritéria můžeme nedostatek procesní podmínky rozdělit do dvou skupin, a sice na nedostatek podmínky řízení který lze odstranit a ten, který nelze odstranit.

4.2. Pravomoc soudu

*„Soudní pravomocí je třeba chápat zákonem dané oprávnění soudů, jako orgánů státu, rozhodovat otázky, které jim zákon svěřuje k rozhodování“.*¹³

Civilní pravomoc soudů je jednou z procesních podmínek¹⁴, kterou soud zkoumá v průběhu celého řízení. V obecné rovině lze říct, že civilní pravomoc soudu se vztahuje na spory, a mezi nimi právě na ty, které vznikají v rámci soukromoprávních vztahů, pokud o nich nerozhodují jiné orgány. Konkrétní vymezení civilní pravomoci soudů nalezneme v ustanovení § 7, který je dělen do čtyř odstavců.

Podle dikce zákonné úpravy v § 7 rozeznáváme celkem 4 typy pravomoci, kdy každý ze čtyř odstavců tohoto paragrafu upravuje jeden tento typ. Prvním je v § 7 odst. 1 uvedená **pravomoc obecná**, podle které soudy projednávají v civilním řízení spory a jiné právní věci, vyplývající z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů. Druhým typem je v § 7 odst. 2 uvedená **pravomoc podmíněná**, podle které spory a jiné právní věci uvedené v odstavci 1, o nichž podle zákona rozhodly jiné orgány než soudy, projednávají soudy „za podmínek uvedených v části páté OSŘ“. Třetím typem je v § 7 odst. 3 uvedená **pravomoc rozšířená**, podle které jiné věci projednávají a rozhodují soudy, jen stanoví-li to zákon. Konečně čtvrtým typem je v § 7 odst. 4

¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 28 Cdo 859/2009.

¹³ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 33.

¹⁴ § 103 a násl. OSŘ.

uvedená **pravomoc dělená**, která svěřuje soudům pravomoc ve správním soudnictví tak, jak to upravuje soudní řád správní.

Jak již bylo uvedeno, spadá-li předmětná věc do pravomoci soudu, ten ji projedná a následně ve věci rozhodne. Pokud však daná věc nespadá do jeho pravomoci, řízení usnesením zastaví a věc postoupí jinému orgánu.¹⁵ Pokud by však soudce rozhodl i přesto, že nemá k vydání rozhodnutí pravomoc, takové rozhodnutí nebude tvořit překážku věci rozhodnuté¹⁶ a vzhledem k tomu, že by se jednalo o nesplnění jedné z procesních podmínek, byl by zde dán zákonný důvod pro podání odvolání¹⁷ a dále také případně důvod pro podání žaloby pro zmatečnost¹⁸.

4.2.1. Kompetenční spory

Zcela jistě může však v praxi nastat situace, kdy není zcela jasné, do čí pravomoci předmětná věc spadá. V takovém případě hovoříme o tzv. **kompetenčních sporech**. Ty mohou nastat jak mezi civilním soudem a orgánem veřejné správy, tak mezi soudy civilními a správními, trestními atp. Kompetenční spor lze vymezit jako „*spor, ve kterém si jedna strana osobuje pravomoc vydat rozhodnutí v totožné věci individuálně určených účastníků, o níž bylo druhou stranou vydáno pravomocné rozhodnutí. Kompetenčním sporem je též spor, ve kterém jeho strany popírají svou pravomoc vydat rozhodnutí v totožné věci individuálně určených účastníků*“.¹⁹

Tyto kompetenční spory rozhoduje zvláštní senát složený ze tří soudců Nejvyššího soudu a tří soudců jmenovaných předsedou Nejvyššího správního soudu. Proti rozhodnutí tohoto zvláštního senátu se není možné odvolat a toto rozhodnutí je závazné pro strany sporu i účastníky řízení.²⁰ Závazností rozhodnutí v kompetenčních sporech se zabýval i Ústavní soud, který v jednom ze svých nálezů vyhodnotil precedenční charakter takových rozhodnutí²¹. S takovým rozhodnutím musím souhlasit, protože závěr, že rozhodnutí je závazné pouze inter partes by byl absurdní, když by soudy nadále

¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 2. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2498/99.

¹⁶ HROMADA, M. § 7. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 13.

¹⁷ § 205 odst. 2, písm. a) OSŘ.

¹⁸ § 229 OSŘ.

¹⁹ § 1 odst. 2 RoKomSp.

²⁰ Viz § 2 odst. 1 RoKomSp.

²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. IV. ÚS 1743/10.

rozhodovaly nejednotně v nejasných otázkách pravomoci, a to i za situace, pokud by zde již existovalo rozhodnutí, které by kompetenční spor řešilo.

4.2.2. Mezinárodní pravomoc

Specifickým prostředím pro vznik pochybností ohledně pravomoci soudu může být i situace, kdy je v právním sporu přítomen (dostatečně významný) mezinárodní prvek²². V mezinárodním právu soukromém však hovoříme spíše o „příslušnosti“ českého soudu²³. Tuto problematiku podrobněji upravuje zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém, který stanoví, že tento zákon se aplikuje jen v případě, kdy daná věc není upravena mezinárodní smlouvou nebo přímo použitelným ustanovením práva EU²⁴.

4.3. Příslušnost soudu

Je-li pravomoc soudu v civilním řízení postavena na jisto, je nutno určit soud příslušný k projednání předmětné věci. Ve své podstatě jde o určení konkrétního článku soudní soustavy, který bude věc projednávat (zatímco soudní pravomoc určuje, zda se věcí bude zabývat soud, anebo orgán mimo soudní soustavu).

Smyslem pravidel, která upravují příslušnost soudu je jednoznačný výběr takového soudu, který bude k projednání předmětného sporu nejvhodnější, a to zejména ve vztahu k účastníkům řízení (nebo jejich majetku). Samozřejmě s výjimkami, například když je vyžadována vyšší odbornost soudců²⁵.

Příslušnost rozlišujeme věcnou, funkční a místní, a to s ohledem na skutečnost, zda pravidla pro určení příslušnosti implikují výběr mezi soudy stejného článku soudní soustavy (např. okresní soudy), anebo mezi různými články soudní soustavy (např. okresní a krajský soud).

²² „O věci s mezinárodním prvkem jde v případech, kdy účastníkem právního vztahu je cizí státní příslušník nebo zahraniční právnická osoba, kdy jeho předmětem je movitá nebo nemovitá věc v zahraničí, kdy ke vzniku, změně nebo zániku právního vztahu došlo v zahraničí, popřípadě i tehdy, když účastník má bydliště v cizině.“ (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. 21 Cdo 200/2009).

²³ SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 356.

²⁴ § 2 ZMPS.

²⁵ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 113.

4.3.1. Věcná a funkční příslušnost

Věcná příslušnost určuje, který soud je příslušný rozhodovat v prvním stupni a její úpravu nalezneme v § 9 a § 3 ZŘS, kdy oba předpisy určují, že v řízení v prvním stupni jsou příslušné okresní soudy. Výjimky z tohoto pravidla zákon taxativně vyjmenovává v § 9 odst. 2 (krajský soud jako soud prvního stupně) a odst. 3 (Nejvyšší soud jako soud prvního stupně). V případě ZŘS nalezneme obdobně tento výčet výjimek, a to pro případy uvedené v § 3 odst. 2 ZŘS (krajské soudy jako soud prvního stupně).

Zkoumání věcné příslušnosti je pro vydání rozhodnutí zcela esenciální, zejména když odvolací soud rozhodnutí vydané věcně nepřislusným soudem musí zrušit pro nezhojitelný nedostatek procesní podmínky²⁶. Věcnou příslušnost zkoumá soud v průběhu celého řízení²⁷, a to současně plně v souladu s procesní zásadou *perpetuatio fori*, tedy ve vztahu k okolnostem trvajícím na počátku řízení. Je však v souladu se zásadou procesní ekonomie, aby se touto otázkou soud zabýval co nejdříve, ideálně předtím, než o věci začne jednat.

Zákonnou úpravu **funkční příslušnosti** nalezneme v § 10 odst. 1, odst. 2 a § 10a. Jedná se o ustanovení určující, které soudy jsou příslušné rozhodovat o opravných prostředcích, a to řádných i mimořádných.

4.3.2. Místní příslušnost

Věcná příslušnost je upravena v ustanovení § 84 a násl. a ve vztahu k přípravě jednání je nutno podtrhnout, že je zásadně zkoumána jen do zahájení jednání, případně do okamžiku, než soud o věci rozhodne bez nařízení jednání. Má se za to, že pokud se nedostatek místní příslušnosti nezjistí a zároveň ji účastník při svém prvním úkonu nenamítá, je tím tento nedostatek bez dalšího zhojen²⁸. V obecné rovině lze místní příslušnost rozdělit do 2 kategorií, a to na příslušnost **obecnou** a **zvláštní** (zvláštní dále na danou na výběr a výlučnou). Tyto tři jsou v zákoně upraveny v § 84 - §86, § 87 a § 88.

²⁶ § 205 odst. 2, písm. a) OSŘ.

²⁷ § 104a OSŘ.

²⁸ DRÁPAL, L. *Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu*. Právní rozhledy. 2002, č. 5, s. 1–32.

Podle **obecné místní příslušnosti** platí, že příslušný je obecný soud žalovaného. V případě žalovaného, který je fyzickou osobou je obecným soudem ten, který je v obvodu jeho bydliště. Pokud je žalovaným osoba právnická, je to soud, který je v obvodu jejího sídla. V případě určení místní příslušnosti státu se řídíme sídlem jeho organizační složky.

V případě **místní příslušnosti dané na výběr** dává zákon žalobci možnost volby, aby zvolil soud odlišný od toho, který je obecně příslušný k projednání věci. Ve výčtu takových možností²⁹ tak nalezneme například možnost žalobce místo obecného soudu žalovaného zvolit ten, kde má žalovaný své pracoviště, nebo ten, který je v obvodu místa, kde došlo ke skutečnosti, která zakládá právo na náhradu újmy, nebo ten, který je v obvodu kde je platební místo, uplatňuje-li se právo ze směnky, šeku, nebo jiného cenného papíru.

Výlučná místní příslušnost stanovuje případy, kdy se nepoužijí ustanovení o obecné místní příslušnosti soudu a místo toho stanoví soud jiný. Jedná se přitom o ustanovení logické, kdy například z ustanovení § 88 seznáme, že namísto obecného soudu je v případě sporu o práva k nemovité věci příslušný soud, v jehož obvodu se nemovitá věc nachází a další jiné případy tomuto obdobné.

Specifickou modalitou k výše uvedenému je možnost ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli uzavřít tzv. dohodu o místní příslušnosti (**prorogační doložku**). V takové dohodě si smluvní strany smluví místně příslušný soud prvního stupně, který bude jejich případný spor rozhodovat. Určit si takto příslušným soud odvolací však není možné.³⁰ Forma prorogační doložky je přímo zákonem určena jako písemná³¹ a je možno ji vtělit do textu smlouvy, případně sepsat zcela samostatně, a to pro případy budoucí i minulé³². Prorogační doložka může určovat jeden konkrétní místně příslušný soud, avšak není to nutností. Judikatura v tomto směru potvrdila, že postačí, když je místní příslušnost určena například pouze sídlem prodávajícího³³.

²⁹ § 87 OSŘ.

³⁰ PŘIDAL, O. § 89a. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 385.

³¹ § 89a OSŘ.

³² KRAMPERA, J., FALTUS, V., VACEK, L. *Prorogační doložka a soudní praxe*. [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/prorogacni-dolozka-a-soudni-praxe-107929.html> [cit. 5. 7. 2019].

³³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2016, sp. zn. 23 Cdo 4828/2016.

Je však možné, aby ujednání o prorogaci bylo obsaženo přímo v obchodních podmínkách umístěných na webových stránkách podnikatele, když dojde k jejich označení v písemné smlouvě a pokud ty byly smluvním stranám známy, případně k návrhu smlouvy přiloženy.³⁴

Jistého omezení doznává prorogační doložka ve vztahu ke spotřebitelským vztahům, kdy jsou to právě spotřebitelé, kteří v českém právním řádu v rámci principu ochrany slabší smluvní strany doznávají zvýšené právní ochrany. Není tak například možné ze strany podnikatele si v obchodních podmínkách vůči spotřebitelům předem určit místní příslušnost konkrétního soudu, a to zejména když určený soud může být neúměrně vzdálený od bydliště spotřebitele, v čehož důsledku může dojít k významné nerovnováze mezi právy a povinnostmi smluvních stran, a to v neprospěch spotřebitele³⁵. To však vnáší do problematiky prorogačních doložek obsažených ve smlouvách podnikatele a spotřebitele mnoho nezodpovězených otázek, zejména jaká vzdálenost určeného soudu od bydliště spotřebitele je přiměřená. Z toho důvodu se mi zdá být užití prorogační doložky ve spotřebitelských vztazích příliš riskantní³⁶.

4.4. Nedostatek procesní subjektivity

Otázku procesní subjektivity upravuje zákonodárce v ustanovení § 19, které nese název „*Způsobilost být účastníkem řízení*“. Nadále však budu užívat pojmu procesní subjektivity, a to za účelem podtržení provázanosti s institutem právní subjektivity, kdy tyto dvě navzájem vesměs splývají, když platí, že procesní subjektivita je v zásadě totožná s právní subjektivitou, upravenou dle hmotného práva³⁷, až na některé výjimky plynoucí ze zákona³⁸.

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. 23 Cdo 240/2015.

³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. 32 Cdo 2999/2015.

³⁶ ONDREJOVA, D. *Několik zamyšlení nad spotřebitelskou ochranou v kontextu nové judikatury*. Bulletin advokacie. 2018, č. 1-2, s. 36-38.

³⁷ DVORÁK, B. *K problematice procesního jednání právnických osob*. Právní rozhledy. 2016, č. 19, s. 649-655.

³⁸ Výjimka např. u institutu popření otcovství ve smyslu § 421 odst. 2 ZŘS, kdy se zemřelému účastníku ustanoví opatrovník, s nímž soud v řízení pokračuje, a to i přes skutečnost že účastník sám již nemá právní subjektivitu. Dále je vhodné zmínit také subjekty, které nedisponují právní subjektivitou, ale zákon jim přesto procesní subjektivitu přiznává, jako jsou ve smyslu § 35 a § 35a OSŘ státní zastupitelství a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových.

Díky těmto výjimkám můžeme však po bližším zkoumání uzavřít, že pojem procesní subjektivity se týká širšího okruhu subjektů, než je tomu v případě právní subjektivity. Zákon totiž v některých případech přiznává procesní subjektivitu subjektům, které právní subjektivitou nedisponují.

Procesní subjektivita je podmínkou řízení, kterou soud zkoumá kdykoliv v průběhu řízení. Nedostatek této podmínky vede k možnosti napadení případného pravomocného rozhodnutí soudu žalobou pro zmatečnost podle ustanovení § 229 odst. 1., písm. b).

Způsobilost být účastníkem řízení znamená způsobilost mít v procesněprávních vztazích práva a povinnosti. Nedostatek procesní subjektivity trvajícím od samého počátku řízení je považován za vadu neodstranitelnou, a tedy by soud měl řízení trpící takovou vadou zastavit podle § 104 odst. 1. I přesto k zastavení nedochází ve všech případech, a to zejména tehdy, kdy je patrné, že vada nedostatku procesní subjektivity má příčinu v neznalosti účastníka, který návrh na zahájení řízení podal. V praxi se tak soud pokouší tuto neodstranitelnou vadu řízení odstranit postupem uvedeným v § 43, tedy vyzve účastníka k opravě, nebo doplnění podání a poučí ho, jak je třeba opravu nebo doplnění podání provést³⁹. Konečně, výše uvedenou praxi soudů stvrzuje Nejvyšší soud, když ten ve svém rozhodnutí uzavírá, že je-li v žalobě účastník označen nesprávně a/nebo neúplně, má soud postupovat podle § 43, nikoliv 104 odst.1⁴⁰.

V situaci, kdy účastník ztratí procesní subjektivitu v průběhu řízení, jedná se o překážku postupu řízení.⁴¹ Soud v takovém případě zváží, zda řízení může pokračovat. Umožní-li to povaha věci, soud bude pokračovat s procesním nástupcem ve smyslu § 107, kterým zpravidla v případě fyzické osoby budou její dědici a v případě právnické osoby ti, kteří vstoupili do jejích práv a povinností, případně ti, kteří převzali práva a povinnosti, o něž v řízení jde. Není-li však podle povahy věci možné v řízení pokračovat, soud řízení přeruší.

³⁹ ŠÍNOVÁ, R., MALÁ, J. *K procesní subjektivitě přiznané zákonem orgánu sociálně-právní ochrany dětí*. Právní rozhledy. 2017, č. 12, s. 444-448.

⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2011, sp. zn. 26 Cdo 30/2010.

⁴¹ DVORÁK, B. *Procesní úkony stran řízení*. Právní rozhledy. 2018, č. 3, s. 84-90

4.5. Nedostatek způsobilosti účastníka samostatně jednat před soudem

Stejně tak, jako je do určité míry provázána právní subjektivita s procesní subjektivitou, nalezneme provázanost i v případě procesní způsobilosti ve vztahu ke svéprávnosti. Platí, že každý je natolik procesně způsobilý, jako je svéprávný, a tedy lze říci, že se procesní postavení odvíjí od hmotněprávního postavení účastníka.

Procesní způsobilost je spolu s procesní subjektivitou druhým předpokladem účastenství v civilním řízení⁴² a je v zákoně upravena v ustanovení § 20. Procesní způsobilost je podmínkou řízení, jejíž nedostatek je odstranitelnou vadou řízení. Procesní subjektivita tak musí být dána vždy. Procesní způsobilost účastníka naplněna být nemusí, když nedostatek procesní způsobilosti je možno napravit účastníkovým zastoupením. Obdobně jako je možné přiznat procesní subjektivitu subjektům bez právní subjektivity (tzv. nonsubjektům), je možné přiznat i procesní způsobilost, a to nad rámec svéprávnosti, jako například u nezletilého účastníka (*viz kapitola 4.5.1.*).

Jak již bylo uvedeno, rozsah procesní způsobilosti je přímo závislý na rozsahu svéprávnosti účastníka, proto považuji za dobré doplnit, že plnou svéprávnost dosahuje účastník dosažením zletilosti⁴³. Kdo je plně svéprávný, a tedy plně procesně způsobilý, je oprávněn před soudem jednat zcela samostatně, a to s výjimkami povinného zastoupení právním zástupcem⁴⁴.

4.5.1. Procesní způsobilost nezletilých osob

S ohledem na přímou závislost nabytí procesní způsobilosti na svéprávnosti, je třeba věnovat pozornost skutečnosti, že nezletilí nabývají svéprávnost postupně, a tedy může nastat situace, kdy nezletilý účastník bude jen částečně svéprávný, což může působit komplikace v interpretaci, nakolik je ve skutečnosti procesně způsobilý. Předpokladem pro určení míry procesní způsobilosti je premisa, že nezletilý je natolik svéprávný k právnímu jednání, nakolik mu to dovoluje jeho mravní a volní vyspělost, tedy není

⁴² ŠÍNOVÁ, R. § 20. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 77.

⁴³ Plnou procesní způsobilost je, vyjma dosažení osmnáctého roku, možno získat také přiznáním svéprávnosti a/nebo uzavřením manželství se souhlasem soudu.

⁴⁴ Takovou výjimkou je v civilním procesu institut dovolání ve smyslu § 241 nebo povinné zastoupení vzniklé individuálním soudním rozhodnutím, kdy jsou zde důvody podle § 29 odst. 3.

určena přímo věkem. Jakkoliv se může zdát, že procesní způsobilost nezletilého je výše uvedeným komplexně vyřešena, není tomu tak, a to zejména když soudy mezi svéprávnost a procesní způsobilost nestaví rovnítko, což dokládám níže.

Výše nastíněný konflikt mohu ilustrovat na situaci, kdy je nezletilý bez dalších pochybností dostatečně svéprávný k uzavření smlouvy o přepravě osob v městské hromadné dopravě, přesto není podle usnesení Nejvyššího soudu procesně způsobilý samostatně jednat ve sporu o nároky vyplývající z takové smlouvy.⁴⁵ Ústavní soud potom k situaci skutkově obdobné uvádí, že „soudní řízení je mnohem složitější proces než samotné právní jednání“⁴⁶.

Lze tak uzavřít, že ačkoliv má být procesní způsobilost odvozena od svéprávnosti účastníka řízení, v případě nezletilých tato souvztažnost nefunguje, kdy i přesto, že nezletilý může být svéprávný k určitému právnímu jednání, nebude dostatečně procesně způsobilý k tomu, aby před soudem samostatně právně jednal. Ústavní soud dokonce uzavírá, že „V případě nezletilých by proto pravidlem měl být závěr, že tito nemají plnou procesní způsobilost ve smyslu § 20 odst.1 OSŘ“ a dodává, že: „Situace, kdy by dítě bylo s odkazem na § 20 OSŘ považováno za plnoprávného účastníka řízení, by vedla k odepření jakékoli zvláštní ochrany.“⁴⁷ Já se ztotožňuji s názorem, že takováto regulace procesní svéprávnosti je propracovanější oproti předchozí úpravě a ve svém závěru ve prospěch slabší strany, tj. nezletilého. Soudní jednání s nezletilým účastníkem jednajícím bez zástupce je tak stále spíše utopickou představou⁴⁸.

4.5.2. Procesní způsobilost osob s duševní poruchou

Další specifickou kategorií subjektů, které mohou být účastny na civilním procesu jsou osoby s duševní poruchou, a to s ohledem na skutečnost, že jejich porucha jim může znesnadnit do určité míry právní jednání. Obdobně jako v případě nezletilých, i pro osoby s duševní poruchou platí, že jejich procesní způsobilost je úměrná rozsahu jejich

⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 20 Cdo 2775/2004.

⁴⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1041/14.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ ŠÍNOVÁ, R. *Procesní způsobilost nezletilých účastníků řízení (s přihlédnutím k právní úpravě svéprávnosti v návrhu nového občanského zákoníku)*. Právní rozhledy. 2011, č. 17, s. 616-621

svéprávnosti. Je přitom bez další pochybnosti, že i takovým osobám je nutno zařídit maximální přístup ke spravedlnosti a možnost hájit svá práva před soudem.

Osoby s duševní poruchou mohou být vzhledem ke svému onemocnění omezené na svéprávnosti, kdy té již nemohou býti zbaveni zcela, avšak pouze omezené v určité míře, a to v jejich vlastním zájmu, kdy je nutno posoudit rozsah i stupeň neschopnosti subjektu hájit svá vlastní práva. Je-li osoba stížena duševní poruchou omezena na svéprávnosti, děje se tak jedině soudním rozhodnutím, ve kterém je specifikován rozsah takového omezení.⁴⁹ Pro určení, zda je taková osoba procesně způsobilá jednat před soudem samostatně je podstatné, spadá-li předmět daného řízení do oblasti, ve které byla osoba ve svéprávnosti omezena. Není-li tomu tak, platí, že osoba je procesně způsobilá. V opačném případě je osoba zastoupena svým opatrovníkem.

4.6. Překážka věci zahájené

Neboli **překážka litispendace** je negativní podmínkou řízení, která zakazuje, aby o totožné věci, nebo i jiné věci, bylo vedeno více než jedno právě probíhající řízení. Úpravu této překážky nalezneme v ustanovení § 83, kdy toto ustanovení judikatura dále upřesňuje a vymezuje pojem totožnost věci tak, že „*Tentýž předmět řízení je dán tehdy, jestliže tentýž nárok nebo stav vymezený žalobním petititem vyplývá ze stejných skutkových tvrzení, jimiž byl uplatněn*“⁵⁰. V takovém případě se jedná o překážku v téže věci. Vedle této rozpoznáváme i překážku v dalších věcech, a to těch uvedených v § 83 odst. 2. Tzv. litispendace v dalších věcech tak vzniká jen za předpokladu naplnění zákonných podmínek.

Je-li dána překážka litispendace, soud je povinen později zahájené řízení usnesením zastavit s tím, že soud tuto podmínku řízení zkoumá kdykoliv v jeho průběhu, a to i v případě, nejsou-li si sami účastníci řízení této překážky vědomi.⁵¹ Jedná se totiž o objektivní překážku v pokračování řízení. Momentem rozhodným pro určení, zda tu překážka je, či není, je okamžik vydání usnesení o zastavení řízení⁵².

⁴⁹ Řízení o omezení svéprávnosti viz § 34 a násl. ZŘS.

⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2001, sp. zn. 21 Cdo 906/2000.

⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2006, sp. zn. 29 Odo 1080/2005.

⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4951/2009.

Nezjistí-li soud tuto překážku dostatečně včas a ve věci přesto rozhodne, potom je takové rozhodnutí stíženo vadou, která je důvodem pro podání žaloby pro zmatečnost⁵³. Závěrem je nutno podotknout, že řízení je stíženo touto překážkou zkrátka tehdy, je-li na základě stejného skutkového základu, požadováno totéž.⁵⁴ Tedy budeme-li uplatňovat, byť na základě stejného skutkového základu *o něco víc*, pak právě v tomto rozsahu nebrání překážka litispendace projednání věci.

4.7. Překážka věci pravomocně rozsouzené

*„Jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby věc projednávána znovu.“*⁵⁵ Jinak řečeno, jedná se o obecné pravidlo, které zakazuje soudu znovu projednat spor, ohledně kterého došlo již k vydání pravomocného soudního rozhodnutí. Tato zásada je vlastní většině právních řádům na světě⁵⁶. U nás je upravena v § 159 a § 159a.

Kritériem pro určení, zda zahájení nového soudního řízení brání překážka věci rozhodnuté je, zda se jedná o **totožnou věc**. Totožnost věci je dána jednak totožností účastníků řízení a totožností předmětu řízení.⁵⁷ K totožnosti předmětu řízení lze uvést, že předmětem civilního sporného řízení zpravidla bude žalobcům uplatněný nárok, který je specificky vymezen v žalobním návrhu, tj. petitu, který bude opřený o právně relevantní skutečnosti v žalobě uvedené⁵⁸. V tomto směru lze hovořit také o tzv. *identitě procesního nároku*⁵⁹. K této překážce lze navíc dodat, že neplatí zcela bez výjimky. Příkladem lze uvést § 923 OZ a situaci při změně rozhodnutí o výši výživném pro nezletilé dítě v případě, kdy se změni poměry.

⁵³ § 229 odst. 2, písm. a) OSŘ.

⁵⁴ SVOBODA, K., HAMULÁKOVÁ, K. § 83. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 364.

⁵⁵ § 159a odst. 4 OSŘ.

⁵⁶ BOUDNÁ, V. K problematice věci pravomocně rozsouzené [online]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/k-problematice-veci-pravomocne-rozsouzene> [cit. 30. 3. 2020].

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2008, sp. zn. 28 Cdo 2663/2008.

⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1692/2009.

⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2018, sp. zn. 28 Cdo 4161/2017.

4.8. Zaplacení soudního poplatku

Soudní poplatek je příspěvkem účastníka na činnost soudu. Vedle tohoto účelu mají soudní poplatky i úlohu ochrany proti nadužívání (zneužívání) soudů⁶⁰. Jsou upraveny v zákoně o soudních poplatcích, což je zákon vcelku stručný při počtu svých paragrafů. Konkrétní výši poplatků nalezneme v příloze tohoto zákona. Ačkoliv považuji stručnost zákonů za vlastnost veskrze pozitivní, zmíněná stručnost zákonné úpravy soudních poplatků je vlastností v tomto případě spíše negativní, když zákonodárce opomněl při své práci zcela definovat jak pojem, tak i účel soudního poplatku. První ustanovení ZP pojednává rovnou o předmětu soudních poplatků.

I přes skutečnost, že „*normální je nesoudit se*“⁶¹, je nutné klást si otázku, zda poplatková povinnost sama o sobě nebrání účastníkovi případného soudního řízení v uplatňování jeho práv zásadním způsobem, když právo na soudní ochranu a jinou právní ochranu⁶² je jedním ze základů moderní demokratické společnosti. Za sebe si dovoluji zhodnotit a uzavřít, že soudní poplatek jako takový není, podle mého, nadán potenciálem zabránit účastníkovi řízení v efektivní obraně jeho subjektivních práv, a to zejména při existenci institutu osvobození od soudního poplatku, o kterém referuji právě v následující kapitole.

4.8.1. Osvobození od soudního poplatku

Odpovědí na mou předchozí otázku je institut osvobození od soudního poplatku, kdy v určitých případech a za splnění určitých zákonem stanovených předpokladů se soudní poplatek nevybírání. Pro kompletnost dodávám, že stejně tak jako se soudní poplatky vybírají nejen od osob fyzických, ale i od osob právnických, což považuji za samozřejmé, stejně tak je možné osvobodit od poplatkové povinnosti osobu právnickou.⁶³ Charakter osvobození je dvojitý a přímo odvislý od toho, zda se jedná o osvobození **zákonné** nebo **individuální**. Rozdílnost tohoto podporuje i skutečnost, že zatímco institut zákonného osvobození od soudních poplatků je upraven v ustanovení § 11 SP, úpravu individuálního osvobození nalezneme v ustanovení § 138.

⁶⁰ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 302.

⁶¹ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2018, sp. zn. IV. ÚS 1374/17.

⁶² čl. 36-40 LZPS.

⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1301/2013.

Osvobození individuální poskytuje účastníkovi, na rozdíl od toho zákonného, i několik dalších výhod, kdy bylo-li například účastníkovi řízení individuální osvobození od soudního poplatku přiznáno, má dále například možnost požádat o ustanovení zástupce, a to i advokáta. Za těchto podmínek účastník nemusí svému zástupci hradit hotové výdaje ani odměnu za zastupování.⁶⁴ Naopak za nevýhodu individuálního osvobození od toho zákonného lze považovat to, že se vztahuje jen na řízení do jeho skončení pravomocným rozsudkem, kdy pro osvobození od řízení dovolacího je nutno o individuální osvobození žádat znovu.⁶⁵ Účastníkovi však nic nebrání, aby využil při obraně svých práv jak institut zákonného, tak individuálního osvobození, a to souběžně.

Osvobození zákonné je možno rozdělit do dvou podskupin – osvobození věcné⁶⁶ a osobní⁶⁷. V případě obou skupin zákon vyjmenovává předem určený okruh předpokladů, za kterých se soudní poplatek nevybírání vůbec. Zákon tak v případě osobního osvobození vyjmenovává subjekty, od kterých se bez ohledu na jejich majetkovou situaci poplatek nevybírání a v případě osvobození věcného vyjmenovává typy řízení, která jsou bez ohledu na účastníky nezpлатněna.

Osvobození individuální je na rozdíl od toho zákonného ponecháno zcela na úvaze a rozhodnutí soudu, kdy ten o něm rozhoduje pouze z podnětu účastníka řízení. Tento institut pamatuje především na ty, kteří by pro svou sociálně a finančně nepříznivou situaci nemohli usilovat o svá práva před soudem v situaci, kdy pro ně soudní poplatek může představovat nepřekročitelnou překážku, a tedy překážku v realizaci jeho ústavně zaručeného práva na soudní ochranu. Nesmí se však jednat o svévolné nebo zřejmě neúspěšné uplatňování práva, kdy svévolným počínáním rozumíme takové jednání, které není v zájmu samotného účastníka, ale je činěno v úmyslu uškodit jinému. Za zřejmě bezúspěšné uplatňování práva potom budeme brát takové snahy účastníka, kterým není možné bez dalších pochybností vyhovět.⁶⁸

⁶⁴ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 303.

⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.2.2012, sp. zn. 29 Cdo 242/2012.

⁶⁶ § 11 odst. 1 SP.

⁶⁷ § 11 odst. 1 SP.

⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 21 Cdo 987/2013.

Účastník řízení žádající o individuální osvobození je povinen soudu dostatečně prokázat, že uhrazení poplatku je nad jeho možnosti. Soud žádost následně posuzuje nejen ve vztahu k výšce vyměřeného soudního poplatku, ale též ve vztahu k celkovým nákladům řízení a jejich souhrnnému dopadu na účastníka⁶⁹. Účastník řízení může o individuální osvobození žádat kdykoliv v průběhu řízení, ať již svou žádost připojí k žalobnímu návrhu anebo kdykoliv během řízení. O žádosti soud rozhoduje usnesením, proti kterému se lze odvolat, a přitom se nemusí jednat o rozhodnutí definitivní, když dojde-li ke změně okolností na straně účastníka, je možné osvobození účastníka zrušit, a to i zpětně.⁷⁰ Nebylo zcela jasné, zda je možné žádost o osvobození od soudního poplatku podat opětovně. Ústavní soud na toto přináší odpověď, že možné to je, pokud se významně změní poměry účastníka⁷¹. Nedošlo-li k takové změně, soud řízení o žádosti zastaví pro překážku věci rozhodnuté.⁷²

Škále důvodů pro individuální osvobození od soudního poplatku se však meze nekladou. Na důkaz toho bych zmínil, podle mého přinejmenším kuriozní, nález Ústavního soudu, podle kterého je možné osvobodit od soudního poplatku i osobu, která si svou tíživou ekonomickou situací způsobila vědomě, dokonce pácháním trestné činnosti. Tak tomu bylo i u advokáta, odsouzeného za zločin zpronevěry a přečin úvěrového podvodu⁷³. Ten se při rozjímaní ve výkonu trestu rozhodl, že zažaluje jednoho ze svědků, kteří svědčili proti němu v trestní kauze. Tento advokát ve výkonu trestu pracoval, po odečtení všech položek činila však jeho odměna 350 Kč měsíčně. Z tohoto důvodu advokát požadoval od Městského soudu v Praze osvobození od soudního poplatku ve věci návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu. Ani první soudní instance, ani odvolací a konečně ani dovolací instance nepřiznaly advokátovi osvobození od soudního poplatku, a to vesměs při stejné prolínající se argumentaci, zejména, že si advokát tuto svou situaci způsobil vlastním přičiněním, mimo jiné manipulací s advokátními úschovami.

Překvapivě opačný postoj zaujal Ústavní soud. Ten je totiž toho názoru, že není možné diskriminovat osoby, které se do finanční tísně dostaly právě kvůli své trestné činnosti.

⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 7. 2014, sp. zn. 26 Cdo 2113/2014.

⁷⁰ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 304.

⁷¹ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 1. 2010, sp. zn. I. ÚS 1439/09.

⁷² ŠPANĚLOVÁ, B. *Povinnost soudu rozhodnout o opětovné žádosti účastníka řízení o osvobození od soudních poplatků*. Soudní rozhledy. 2016, č. 7-8, s. 222-224.

⁷³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 3112/17.

Nadto dodává, že by tím došlo v důsledku k postižení všech, kteří by se dostali do finanční tísně „vlastní vinou“, a to je podle názoru Ústavního soudu nepřijatelné. Ústavní soud tak dospěl k závěru, že: „*Projednávaná věc představuje výjimečný případ extrémního vybočení z rámce vymezeného principy spravedlnosti, ve kterém Ústavní soud musí kasačně zasáhnout do oblasti rozhodování obecných soudů, ve které jinak bývá velmi zdrženlivý.*“⁷⁴

Jakkoliv vyčerpávající byla argumentace Ústavního soudu, nemohu s jistotou říct, že byla pro mě přesvědčivá. Přikláním se k názorům prvostupňového, odvolacího a Nejvyššího soudu, kteří shodně, a zcela v souladu s mým vnitřním přesvědčením, argumentují, že advokát je za svou finanční situaci plně zodpovědný, a to zejména s přihlédnutím k úmyslně páchané trestné činnosti, kdy se jedná o okolnost, kterou je nutno zohlednit v neprospěch advokáta při posouzení jeho žádosti o osvobození od soudního poplatku.⁷⁵ Dle mého názoru se právo nesmí vnímat přepjatě formalisticky a soudy by neměly ve svých rozhodnutích zapomínat zohledňovat i aspekt spravedlnosti.

4.8.2. Včasnost zaplacení soudního poplatku podle novely č. 296/2017 Sb.

Poplatková povinnost vzniká, vyjma dalších případů,⁷⁶ okamžikem podání žaloby, nebo jiného návrhu na zahájení řízení⁷⁷. Neuhradí-li účastník včas soudní poplatek, vyzve jej soud k úhradě. Nedojde-li i přesto k úhradě poplatku v dodatečné lhůtě, není splněna procesní podmínka řízení a soud řízení usnesením zastaví. Proti usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku je možné podat odvolání. Bylo však zcela běžnou praxí, že soudy tolerovaly uhrazení soudního poplatku i tehdy, když došlo k jeho úhradě až ve lhůtě pro podání odvolání proti usnesení o zastavení řízení.⁷⁸ Tuto praxi schvaloval i Nejvyšší soud, který potvrdil, že pokud dojde k úhradě soudního poplatku před rozhodnutím o odvolání proti usnesení o zastavení řízení, soud by měl rozhodnout o odvolání tak, že se řízení nezastavuje pro odpadnutí důvodu pro zastavení řízení.⁷⁹

⁷⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 3112/17.

⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 8. 2017, sp. zn. 28 Cdo 3275/2017.

⁷⁶ V § 4 SP, který pojednává o vzniku poplatkové povinnosti uvádí kompletní výčet okamžiků kdy vzniká poplatková povinnost. Například podáním odvolání, podáním dovolání, podáním kasační stížnosti aj.

⁷⁷ § 4 odst. 1 písm. a) SP.

⁷⁸ PLÍHAL, T. *Novela zákona o soudních poplatcích*. [online]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/novela-zakona-o-soudnich-poplaccich?browser=mobi> [cit. 29. 6. 2019].

⁷⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 9. 2016, so. zn. 29 Cdo 38/2015.

K narovnání této situace došlo novelou SP s účinností od září 2017⁸⁰. Do té doby totiž platilo, že soud vyzve účastníka k úhradě ve lhůtě, kterou mu k tomu určí, kdy zpravidla se jednalo o lhůtu 3 dnů⁸¹. S účinností této novely však již platí, že soud má poskytnout lhůtu delší, a sice alespoň 15 dnů s tím, že k pozdější úhradě se již dále nebude přihlížet. To je nepochybně krok správných krokem, když pro účastníka řízení může být původní lhůta pro zaplacení soudního poplatku příliš krátká a také tím dochází i k přesnějšimu a exaktnímu vymezení, kdy má k úhradě soudního poplatku dojít. Nedomnívám se, že by bylo původním zákonodárcovým záměrem umožnit účastníkům hradit soudní poplatek až při odvolání proti usnesení o zastavení řízení.

5. VADY ŽALOBY / PODÁNÍ

„Podáním se rozumí procesní úkon účastníka adresovaný soudu, který účastník činí v době, kdy není v přímém styku se soudem v rámci jednání nebo jiného soudního roku.“⁸²

Zákon v příslušných ustanoveních⁸³ přímo vyjmenovává, jaké náležitosti podání musí obsahovat. Z podání musí být zejména seznatelné kdo jej činí a kterému soudu je určeno. Z podání musí být dále patrné co se jím sleduje a jaké věci se týká a mělo by být podepsáno a označeno datem⁸⁴. Pokud tyto náležitosti neobsahuje, podání trpí vadami.

S ohledem na skutečnost, že ne každý účastník řízení se nechá před soudem zastoupit advokátem, nelze ani očekávat, že pouhým vyjmenováním náležitostí podání je zamezeno výskytu vadných podání. Přesto je právo každého domáhat se práva u soudu právem, které je zaručeno již na ústavní úrovni⁸⁵. Přičteme-li k tomuto skutečnost, že i soudy jsou povinny postupovat takovým způsobem, aby přispěly k ochraně soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků⁸⁶, vymezuje zákon postup, jak napomoci případné vady v podání účastníku odstranit.⁸⁷ O tomto postupu referuji v následující kapitole.

⁸⁰ zákonem č. 296/2017 Sb., který nabyl účinnosti dne 30. 9. 2017.

⁸¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. II. ÚS 3708/13.

⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2016, sp. zn. 21 Cdo 136/2016.

⁸³ § 42 odst. 4 OSŘ.

⁸⁴ ŠÍNOVÁ, R. § 42. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 214.

⁸⁵ Čl. 36 odst. 1 LZPS.

⁸⁶ § 1 OSŘ.

⁸⁷ § 43 odst. 1 OSŘ.

Pokud soud obdrží podání, které nesplňuje zákonem stanovené náležitosti, předseda senátu vyzve účastníka řízení k doplnění a/nebo opravení podání. Výzva musí obsahovat lhůtu v jejímž rámci má dojít k odstranění vad podání, a to včetně návodu, jak vady odstranit. Institut výzvy k doplnění nebo odstranění podání však nelze využít v rámci vydání elektronického platebního rozkazu. Pokud návrh na vydání elektronického platebního rozkazu neobsahuje všechny zákonem požadované náležitosti, dojde k jeho odmítnutí bez dalšího⁸⁸.

Pokud nedojde přes výzvu k odstranění vad podání, je možné se pokusit o jejich odstranění v rámci jiného roku nebo přípravného jednání (*viz kapitola č. 15*). V rámci těchto úkonů je možné s účastníkem řízení podstatu vad přímo projednat, případně se i pokusit o jejich odstranění. Nepodaří-li se přesto vady podání odstranit, další postup soudu se bude přímo odvíjet od povahy vady, zejména pak zda vada brání dalšímu projednání věci. Je-li tomu tak, soud podání odmítne. Nejde-li o podání, kterým se zahajuje řízení, není možné pro vady podání odmítat, soud k nim však nebude přihlížet do okamžiku, dokdy podání nebude bezvadné⁸⁹.

⁸⁸ BÍLÝ, M. *K aplikaci § 43 OSŘ u elektronického platebního rozkazu*. Právní rozhledy. 2016, č. 4, s. 138-141.

⁸⁹ Vláda: *Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony*, č. 30/2000 Dz.

C. DRUHÁ FÁZE PŘÍPRAVY JEDNÁNÍ

Bezprostředně poté, co soudce shledá, že jsou splněny podmínky řízení, případně poté, co jejich nedostatek ve spolupráci s účastníky řízení odstraní, a zároveň když žaloba nemá vady, tj. je projednatelná, soudce přejde do druhé fáze přípravy jednání. V rámci této fáze soudce především:

- a) zváží využití některého z institutů urychlující řízení na úkor dokazování, tj. využití institutu kvalifikované výzvy⁹⁰ (viz kapitola č. 6), platebního rozkazu⁹¹ (viz kapitola č. 7) nebo vyhlášení rozsudku bez jednání⁹² (viz kapitola č. 8); a
- b) zváží vhodnost nařídit účastníkům řízení první setkání s mediátorem⁹³ (viz kapitola č. 9).

6. KVALIFIKOVANÁ VÝZVA

6.1. Obecné vymezení

Kvalifikovaná výzva je „*vrcholným instrumentem písemné části přípravy jednání*“⁹⁴. Jedná se o jeden z nástrojů soudce, avšak mimořádného významu, který při splnění zákonem stanovených podmínek může významně ovlivnit délku soudního řízení. Je totiž spjatý s fikcí uznání nároku žalovaným, a to při jeho pasivitě, když platí, že „*jestliže se žalovaný bez vážného důvodu na výzvu soudu (...) včas nevyjádří a ani ve stanové lhůtě soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, má se zato, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává*“⁹⁵. Důsledky neaktivity jsou pro žalovaného natolik fatální, že se i dnes diskutuje o tom, zda není důsledek v podobě rozsudku pro uznání příliš přísný⁹⁶. Svůj mimořádný význam má kvalifikovaná výzva zejména tehdy, je-li žalovaný kontaktní a zároveň pasivní. Je-li žalovaný aktivní a připravený se soudního řízení účastnit, nelze proti němu fikci uznání nároku uplatnit.

⁹⁰ § 114b OSŘ.

⁹¹ § 172 a násl. OSŘ.

⁹² § 115a OSŘ.

⁹³ § 100 odst. 2 OSŘ.

⁹⁴ JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 227.

⁹⁵ § 114b odst. 5 OSŘ.

⁹⁶ JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 220.

Jednalo by se o porušení jeho práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 LZPS⁹⁷. Není tak překvapením, že institut kvalifikované výzvy byl podroben i drobnohledu Ústavního soudu, když projednával návrh na zrušení § 114b odst. 5. O úvahách Ústavního soudu pojednávám v následující kapitole.

6.2. Otázka ústavní konformity

Ústavní soud konstatoval, že institut kvalifikované výzvy a s ní případně spojený rozsudek pro uznání je ústavně konformní, avšak tento názor byl přijat jen těsnou většinou patnáctičlenného pléna Ústavního soudu⁹⁸. Není to pro mne náleží překvapivý, když Ústavní soud již v roce 2006 shrnul, že o porušení práva na spravedlivý proces nemůže být vedena řeč, když následek v podobě rozsudku pro uznání je pouze takovým následkem, který zákon přímo předjímá⁹⁹. Polemikou ohledně konformity rozsudku pro uznání se v souvislosti s kvalifikovanou výzvou zabýval dokonce Evropský soud pro lidská práva ve věci *Buryška proti České republice*¹⁰⁰. Tato stížnost byla vnímána jako neopodstatněná, když shodně s výše uvedeným nálezem Ústavního soudu Evropský soud pro lidská práva konstatuje, že o případných důsledcích své neaktivity byl přeci žalovaný řádně a včas poučen. I přesto však není česká procesualistika ohledně názoru na kontumační rozsudky jednotná. Lavický tak v opozici výše zmíněným soudním rozhodnutím uvádí, že jednoduše není možné, aby byl předmětem fikce dispoziční procesní úkon a za velmi problematickou vnímá skutečnost, že vynesení kontumačního rozsudku nemusí být navrženo, byť se jedná o úkon v rámci dispozičního řízení. Uzavírá, že institut uznání nároku byl měl být využíván skutečně jen při jeho uznání¹⁰¹.

Ve sporu o ústavnost institutu kvalifikované výzvy ve spojení s vydáním rozsudku pro uznání stojím na straně Ústavního soudu, a to z několika důvodů. Předně vyzdvihuji, že samotné vydání kontumačního rozsudku pro uznání nikdy není pro žalovaného překvapením. Vždyť jednou z podmínek pro jeho vydání je povinnost doručení

⁹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 1298/17.

⁹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 13/15.

⁹⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 11. 2006, sp. zn. III. ÚS 91/06.

¹⁰⁰ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 5. 2008, č. 33137/04.

¹⁰¹ HEJNÁ, V. *Lavický: Současná úprava kontumačních rozsudků je protiústavní*. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/10/lavicky-soucasna-uprava-kontumacnich-rozsudku-protiustavni/> [cit. 13. 3. 2020].

kvalifikované výzvy do vlastních rukou žalovaného, a to bez možnosti fikce doručení¹⁰². S ohledem na skutečnost, že kvalifikovaná výzva vždy obsahuje poučení o následcích neaktivního přístupu žalovaného, tj. právě vydání kontumačního rozsudku, je tak vždy s tímto následkem dopředu srozuměný. Kvalifikovaná výzva nevyvíjí na žalovaného ani přílišný tlak, když soud musí k podání vyjádření žalovaného poskytnout minimálně lhůtu v délce 30 dnů. Nutno dále poukázat na fakt, že postup vydání rozsudku pro uznání v návaznosti na kvalifikovanou výzvu není procesem formalistickým, při kterém by nebylo nutno velmi pečlivě zvážit, zda jsou splněny okolnosti pro jeho vydání. Soudce by tedy neměl kvalifikovanou výzvu vydávat strojově, bez pečlivého zvážení.

Není nutné se tedy obávat například toho, že vyjádření žalovaného nebude splňovat požadavky zákonem stanovené pro kvalifikované vyjádření, k nimž je žalovaný kvalifikovanou výzvou vyzván. Ústavní soud se takovým případem zabýval a zastal se stěžovatelky v situaci, kdy nedopatřením příslušnému soudu odeslala datovou schránkou pouze první stranu svého vyjádření, která obsahovala pouhé vyjádření nesouhlasu s žalobou. Soud však takovou reakci nepovažoval za dostatečnou, a proto ve věci vydal rozsudek pro uznání¹⁰³. Takový postup je již od prvního pohledu v mých očích nesprávný a vnímám ho za přepjatě formalistický, a tento můj názor potvrzuje i výše uvedený nález Ústavního soudu, když stěžovatelkou napadená rozhodnutí zrušil.

Nakonec, jak uvádí Sedláček, rozsudek pro uznání není sankcí za to, jaká skutková tvrzení žalovaný předloží, ale zejména sankcí za jeho případnou neaktivitu a zcela se ztotožňují s jeho názorem, že „*Lze jednoduše shrnout, že fikce uznání podle § 114b odst. 5 o. s. ř. může nastat pouze v případě, kdy je zcela zřejmé, že žalovaný je k žalobě lhostejný, obstrukčně pasivní, zjevně taktizuje a jeho jednáním dochází k průtahům řízení*“.¹⁰⁴ Z těchto výše uvedených důvodů, podle mého názoru, námitky o neústavnosti kontumačního rozsudku pro uznání pro porušení zásad spravedlivého procesu nemohou obstát.

¹⁰² § 114b odst. 4 OSŘ.

¹⁰³ Nález Ústavního soudu ze dne 19. 7. 2016, sp. zn. IV. ÚS 842/16.

¹⁰⁴ SEDLÁČEK, M. *Rozsudek pro uznání ve světle judikatury*. Soudce. 2019, č. 7-8, s. 17.

6.3. Předpoklady vydání kvalifikované výzvy

Kvalifikovanou výzvu k vyjádření lze vydat tehdy, vyžaduje-li to *povaha věci* nebo *okolnosti případu* a dále působí-li žalovaný průtahy v řízení, když nereaguje na prostou výzvu podle § 114a a konečně v rámci platebního rozkazu^{105,106}. Dalšími předpoklady pro její vydání jsou absence nedostatku podmínek řízení a takových vad žaloby, které by bránily dalšímu postupu v řízení¹⁰⁷.

Zvažuje-li soudce vydání kvalifikované výzvy, musí žaloba dostat dokonce vyššímu standardu, co do jejího základu a tvrzených skutečností, než jak tomu je v ostatních případech. Vždyť při neaktivitě žalovaného má dojít k vydání rozsudku pro uznání, i přesto, že se k tvrzeným skutečnostem nevyjádřil. Proto musí žaloba obsahovat skutečně všechny významné skutečnosti¹⁰⁸. Pokud by takového standardu žaloba nedosahovala, nebyla by splněna jedna z podmínek pro vydání kvalifikované výzvy a ani případného rozsudku pro uznání.

Termíny *povaha věci* a *okolnosti případu* mohou působit výkladové obtíže, proto se tyto pojmy staly předmětem zkoumání Nejvyššího soudu, který se pokusil o jejich vymezení. Podle Nejvyššího soudu *povaha věci* vyžaduje vydání kvalifikované výzvy tehdy, není-li v možnostech soudce meritorně rozhodnout bez znalosti stanoviska žalovaného, a to zejména „*je-li zjišťování skutkového stavu věci s ohledem na předpokládané množství odlišných tvrzení účastníků a navrhovaných důkazů mimořádně obtížné*“¹⁰⁹. Tedy, v právních sporech, kde není zjišťování skutkového stavu obtížné, není vydání kvalifikované výzvy možné, právě proto, že to nepřipouští *povaha věci*¹¹⁰. Toto omezení však postupným vývojem doznalo určitého obměkčení, když judikatura upřesňuje, že normou je kvalifikovaná příprava jednání, zatímco jednoduché případy jsou výjimkou¹¹¹. Nejvyšší soud později dodává, že vydání kvalifikované výzvy je na místě u věcí nejen skutkově, ale i právně složitých¹¹².

¹⁰⁵ Případně elektronický platební rozkaz nebo evropský platební rozkaz.

¹⁰⁶ JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 222.

¹⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2003, sp. zn. 21 Cdo 968/2003.

¹⁰⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 10. 2016, sp. zn. I. ÚS 1261/15.

¹⁰⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004.

¹¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 5. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2674/2010.

¹¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2018, sp. zn. 28 Cdo 5721/2017.

¹¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 28 Cdo 636/2016.

Vedle jednoduchých věcí nelze rozsudek pro uznání vydat také v těch sporech, kde se konstituuje nové právo, nebo povinnost¹¹³. Konečně nelze kvalifikovanou výzvu vydat tam, kde není možné schválit smír. Je tomu tak proto, že fikce uznání nároku lze užít jen tehdy, je-li nárok dostatečně zřejmý¹¹⁴.

Nezodpovězena zůstává však otázka, nakolik bude soudce schopen dostatečně přesně určit, zda se jedná o věc skutkově či právně složitou a kdy už půjde o věc jednoduššího charakteru. Zejména u platebního rozkazu (*viz. kapitola č. 7*), který je typický svou stručností, kdy žalobce vytyčí v návrhu na vydání platebního rozkazu pouze nejdůležitější argumenty, které jednoznačně mluví ve prospěch jeho nároku¹¹⁵. Věřím, že jednostranně vyložený příběh, jakkoliv složitý, může schopný advokát sepsat tak, že na základě jediného podání bude věc působit vcelku jasně (i naopak!). Proto se domnívám, že předpoklad složitosti, tj. okolnost případu, není šťastně zvolený, protože není možné v rámci přípravy jednání s jistotou konstatovat případnou složitost právního sporu.

Druhým předpokladem pro vydání kvalifikované výzvy jsou vedle povahy věci okolnosti případu. Těmi můžeme rozumět například vztah žalovaného a žalobce, jejich případnou společnou vůli k jednání nebo jejich vzájemnou averzi. Okolností případu může být také skutečnost, že žalovaný v době před zahájením soudního řízení činil obstrukce a vyhýbal se dobrovolnému splnění povinnosti a takové chování lze předpokládat i v soudním řízení. Konečně okolností případu je i situace, kdy „půjde o čas“¹¹⁶. Zkrátka, jedná se o takové předpoklady, které indikují budoucí pasivitu žalovaného. Oba pojmy, tj. jak *povaha věci*, tak *okolnosti případu*, je nutno vykládat restriktivně¹¹⁷, to znamená, že k fikci uznání nároku lze přistoupit jedině při jednoznačném splnění předpokladů.

Dalším významným předpokladem pro vydání kvalifikované výzvy, a případně rozsudku pro uznání, je pasivní přístup žalovaného. Ten je jednak předpokladem pro vydání kvalifikované výzvy, ale také samostatným předpokladem pro vydání rozsudku pro uznání. Sama skutečnost, že žalovaný nebyl aktivní do doby vydání předžalobní

¹¹³ SVOBODA, K. § 114b [Kvalifikovaná výzva k vyjádření]. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 474.

¹¹⁴ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 6. 2006, sp. zn. 15 Co 282/2006.

¹¹⁵ STAVĚLÍK, P. *Paradoxní důsledky současného pojetí aplikace § 114b OSŘ*. Právní rozhledy. 2005, č. 8, s. 290–292.

¹¹⁶ JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 222.

¹¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 3. 2018, sp. zn. III. ÚS 3964/17-2.

výzvy neznamena, že soudce již nemusí dále zkoumat, zda v okamžiku od vydání kvalifikované výzvy žalovaný nezačal být aktivním. Nastala-li by totiž situace, kdy kvalifikovaná výzva je již vydána (tedy žalovaný nebyl v době před jejím vydání aktivní) a žalovaný následně projeví svou aktivitu, byť i způsobem, který se nejeví jako dostatečný, nelze rozsudek pro uznání vydat¹¹⁸.

O tom, že zákon předpokládá splnění určitých předpokladů pro vydání kvalifikované výzvy nemůže být vzhledem k výše uvedenému pochyb. Jak už tomu často bývá, praxe je od teorie mnohdy odlišná. Jirsa sám uvádí, že nelze popřít fakt, že obecné soudy vydávají kvalifikované výzvy „jako Baťa cvičky“¹¹⁹, bez zvláštního přihlídnutí k předpokladům jejich vydání. Zároveň vysvětluje, že tak činí pod náporom další agendy a také při snaze poskytnout žalobcům petit v co nejkratší možné době. Je to nakonec právě Ústavní soud, který takové nadměrné vydávání kvalifikovaných výzev může korigovat a chránit účastníky řízení před příliš formalistickým postupem soudů při vydávání kvalifikovaných výzev.

6.4. Lhůta k vyjádření

Předpokladem pro vydání rozsudku pro uznání je dále skutečnost, že se žalovaný ke kvalifikované výzvě soudu v předem určené lhůtě nevyjádří. Tato lhůta nesmí být kratší třiceti dnů¹²⁰. Není-li lhůta určena, nemůže nastat fikce uznání. Jedná se o lhůtu soudcovskou, která počíná běžet doručením výzvy žalovanému¹²¹ a jejíž zmeškání není možné prominout. Lze ji však prodloužit¹²². Protože se nejedná o lhůtu k uplatnění určitého práva, ale k výkonu úkonu v řízení, jedná se o lhůtu procesní. To je podstatné, protože k zachování lhůty postačí, je-li vyjádření podáno k doručení u držitele poštovní licence poslední den lhůty nebo je-li podáno přímo u soudu, který výzvu podal.

¹¹⁸ SVOBODA, K. *K možností urychlení obchodního sporu prostřednictvím tzv. kvalifikované výzvy k vyjádření (§ 114b OSŘ)*. Obchodněprávní revue. 2018, č. 10, s. 278-282

¹¹⁹ JIRSA, J. *Fikce uznání nároku – příliš tvrdý trest pro žalovaného?* Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/fikce-uznani-naroku-prilis-tvrdy-trest-pro-zalovaneho> [cit. 15. 3. 2020].

¹²⁰ Lhůtu třicet dní je nutno odlišovat od lhůty jednoho měsíce.

¹²¹ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 501.

¹²² JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 228.

Je třeba dbát zvýšené pozornosti, aby bylo vyjádření adresováno tomu soudu, který kvalifikovanou výzvu vydal, totiž omyl spočívající v adresování jiného soudu by měl pro žalovaného fatální důsledek v podobě fikce uznání nároku¹²³.

Marné uplynutí lhůty má za následek fikci uznání nároku. Stejně tak, pokud se žalovaný vyjádří až poté, co lhůta k vyjádření marně uplyne. Na takové podání se hledí jako by nebylo nikdy podáno¹²⁴. Výjimkou jsou ty případy, kdy se žalovaný nemohl vyjádřit ve lhůtě z vážného důvodu. Tento vážný důvod je třeba sdělit soudu v rámci lhůty určené pro vyjádření, jen výjimečně později¹²⁵. V takovém případě žalovaný požádá soud o prodloužení lhůty a ten rozhodne usnesením o určení lhůty nové nebo o neprodloužení. Ke sdělení vážného důvodu je třeba dodat, že to je nutné učinit již v rámci lhůty pro vyjádření. Nejvyšší soud totiž upozornil, že nevyjádřil-li se právní zástupce žalovaného, byť pro pracovní neschopnost, kdy vyjádření ke kvalifikované výzvě bylo příslušnému soudu doručeno 1 den po lhůtě s omluvou za opoždění z důvodu pracovní neschopnosti, není možné již k takové omluvě přihlídnout a takové vyjádření je tedy bez právního významu¹²⁶. Tedy, fikci uznání nároku lze odvrátit, je-li zde pro to vážný důvod, ten však musí být včas sdělen soudu.

6.5. Žalobní návrh v rozporu s hmotným právem

Právně zajímavou může být situace, kdy žalobce uplatní v rámci žalobního návrhu takový návrh, který je zjevně v rozporu s hmotným právem. Především, že na tuto otázku není zcela jednotný názor a některé jsou dokonce protichůdné. Tedy, lze vydat rozsudek pro uznání, byť by žalobcův navržený petit byl v rozporu s hmotným právem?

Jak lze „přirozenoprávně“ odhadnout, převládajícím názorem je, že není možné vydat rozsudek pro uznání, který by byl v rozporu s hmotným právem. Ústavní soud opakovaně judikuje, že pro vydání rozsudku pro uznání je nutné, aby měl žalobní návrh pro vydání rozsudku pro uznání dostatečný základ¹²⁷. Proto žaloba v tomto ohledu musí splňovat vyšší standard, co do vylíčení skutečností, které jsou pro rozhodnutí podstatné.

¹²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 33 Odo 146/2006.

¹²⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 10. 2020, sp. zn. 1 Cmo 190/2012.

¹²⁵ SVOBODA, K. § 114b [Kvalifikovaná výzva k vyjádření]. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 474.

¹²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 28 Cdo 2252/2003.

¹²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 10. 2016, sp. zn. I. ÚS 1261/15.

Obdobně tomu tak bude i v případě, kdy je žalobní návrh zcela bezdůvodný¹²⁸. Dlužno však uvést již zmíněný opačný názor, který vnímám za nesprávný a příliš formalistický, podle kterého je možné vydat rozsudek pro uznání, byť v rozporu s hmotným právem. Ze všech zmíním především rozhodnutí Nejvyššího soudu, podle kterého nastane-li fikce uznání nároku, není již úlohou soudu, aby před vydáním rozsudku pro uznání zohlednil podložení žalobních tvrzení důkazy. Co víc, podle názoru Nejvyššího soudu soud nemá zohlednit ani dosavadní výsledky v řízení, prokazující oprávněnost nároku a zabývat se otázkou, zda je žaloba důvodná nebo zjevně nedůvodná¹²⁹. Takové rozhodnutí hodnotím jako excesivní a nedaří se mi s ním ztotožnit. Z mého pohledu až do absurda posouvá tuto otázku Nejvyšší soud v jiném svém rozhodnutí, ve kterém říká, že soud v takovém případě nemá zkoumat ani samu pasivní věcnou legitimaci žalovaného, když není předpokladem pro vydání rozsudku pro uznání¹³⁰. Pokud by měl být tento právní názor aplikován v praxi, nic by nebránilo soudu odsoudit člověka například k zaplacení částky, kterou reálně nedluží, a to proto, že nezareagoval na kvalifikovanou výzvu¹³¹, kterou vlastně ani neměl důvod očekávat. Domnívám se, že takový postup soudu by byl silným zásahem do práva na spravedlivý proces a jsem přesvědčený, že by soudy neměly rezignovaně upustit od snahy vydávat taková rozhodnutí, která jsou nejen zákonná, ale také spravedlivá.

6.6. Kvalifikovaná výzva v rámci platebního rozkazu

Zákon umožňuje vydat kvalifikovanou výzvu společně s platebním rozkazem.¹³² Standardně se tak děje způsobem, kdy kvalifikovaná výzva je jedním z výroků platebního rozkazu. Je však možné vydat jak kvalifikovanou výzvu, tak platební rozkaz separátně, avšak v takovém případě je nutné, aby žalovanému byly tyto dokumenty doručeny společně, v jeden okamžik¹³³.

¹²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 13/15.

¹²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. 28 Cdo 504/2016.

¹³⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21.10.2003, sp. zn. 29 Odo 296/2003.

¹³¹ TIKAL, F., SÁDLO J. *Kvalifikovaná výzva a rozsudek pro uznání – 2. část* [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/kvalifikovana-vyzva-a-rozsudek-pro-uznani-2-cast-106919.html> [cit. 15. 3. 2020].

¹³² § 114b odst. 1 OSŘ.

¹³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2003, sp. zn. 32 Odo 616/2003.

Důsledkem provázanosti těchto dokumentů je omezení okruhu situací, kdy kvalifikovanou výzvu v rámci platebního rozkazu lze vydat, a to na ty, kdy lze rozhodnout v dané věci platebním rozkazem¹³⁴.

Určitou nejasnost ve vztahu k výše uvedenému přináší v jednom ze svých rozhodnutí Nejvyšší soud, který judikuje, že při vydání kvalifikované výzvy v rámci platebního rozkazu není třeba naplnění předpokladu vydání kvalifikované výzvy pouze vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu¹³⁵. Přitom tyto předpoklady vyplývají přímo z textace zákona. Praktickým důsledkem potom bude, že být je kvalifikovanou výzvu možno vydávat jen v případech komplikovaných a tam, kde lze očekávat větší množství vzájemně si odporujících vyjádření stran, v případě platebního rozkazu toto neplatí. Svoboda závěry Nejvyššího soudu komentuje tak, že pokud je kvalifikovaná výzva vydávána i tehdy, jedná-li se o jednodušší případy, bude užita v rozporu s její podstatou. Vždyť jejím smyslem je urychlit řízení tam, kde hrozí průtahy pro pasivitu žalovaného, nikoliv v jednoduchých věcech, kde průtahy v řízení nehrozí¹³⁶. Lavický však Svobodův komentář nevnímá za přesvědčivý a uvádí, že k němu ani současná praxe nespěje¹³⁷. Já se však v tomto sporu stavím na stranu Svobody, protože mám za to, že odchýlení se od ustanovení zákona je projevem přinejmenším svévole soudu, ne-li přímo postupem v rozporu se zákonem. Kladu si však otázku, zda je dnešní úprava kvalifikované výzvy vhodná, když kvalifikovaná výzva je instrumentem, který slouží k přípravě jednání a zejména urychlení soudního řízení. Při jejím užití je, podle mého názoru, značně zvýšena pravděpodobnost, že žalovaný bude mít k dispozici o to dříve v ruce exekuční titul. Navíc, jak už jsem zmínil (*viz kapitola č. 6.3.*), rozhodnutí o tom, zda je daný spor „dostatečně“ složitý, není určitým kritériem, když z jednostranného podání povětšinou sepsaného advokátem nemusí vždy platit, že jednoznačně/jednoduše sepsaná žaloba vypovídá o jednoduchém právním sporu.

¹³⁴ Žalobní návrh směřuje na zaplacení peněžité částky a zároveň vyplývá-li návrh ze skutečností, které žalobce uvedl.

¹³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. 32 Odo 382/2004.

¹³⁶ SVOBODA, K. § 114b [Kvalifikovaná výzva k vyjádření]. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 474.

¹³⁷ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 496.

Ke kvalifikované výzvě vydané v rámci výroku platebního rozkazu pro kompletnost dodám, že lhůta pro podání vyjádření ke kvalifikované výzvě počíná běžet nikoliv okamžikem doručení platebního rozkazu, ačkoliv lhůta pro podání odporu tímto okamžikem běžet počíná, ale až ode dne uplynutí lhůty pro podání odporu proti platebnímu rozkazu¹³⁸.

7. PLATEBNÍ ROZKAZ

Platební rozkaz je rozhodnutím soudu, které je možné vydat výlučně v rámci sporného řízení, a to při splnění několika podmínek. Jeho užití je na úkor procesního dokazování a vydává se právě bez nařízení soudního jednání, což významně urychluje cestu za vykonatelným exekučním titulem v podobě pravomocného platebního rozkazu, který má účinky pravomocného rozhodnutí¹³⁹.

Platební rozkaz lze vydat jen tehdy, týká-li se předmětný spor peněžitého plnění a jsou-li skutková tvrzení uvedená v návrhu na vydání platebního rozkazu bez nesrovnalostí, a to ve vztahu k navrhovanému petitu, který v nich musí nalézat oporu. Současně musí být znám pobyt žalovaného¹⁴⁰ s tím, že platební rozkaz musí být doručen do vlastních rukou žalovaného, a to bez možnosti náhradního doručení¹⁴¹. Pro kompletnost dodám, že z povahy věci je jeho vydání možné před nařízením jednání ve věci. Doručení platebního rozkazu do ciziny je přitom přímo vyloučeno¹⁴². Nutno dodat, že platební rozkaz lze vydat i bez návrhu, při splnění výše uvedených podmínek¹⁴³.

Obsahem platebního rozkazu je jednak uložení povinnosti k zaplacení pohledávky, včetně nákladů řízení a úroků z prodlení, a dále také poučení o tom, že nesouhlasí-li žalovaný s uložení této povinnosti, nechť podá ve lhůtě 15 dnů¹⁴⁴ od doručení

¹³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2005, sp. zn. 33 Odo 885/2004.

¹³⁹ § 174 odst. 1 OSŘ.

¹⁴⁰ § 172 odst. 2, písm. a) OSŘ.

¹⁴¹ § 173 odst. 1 OSŘ.

¹⁴² § 172 odst. 2, písm. b) OSŘ.

¹⁴³ § 172 odst. 1 OSŘ.

¹⁴⁴ Tamtéž.

platebního rozkazu odpor¹⁴⁵. Včasným odporem se platební rozkaz včetně výroků o náhradě nákladů řízení ruší¹⁴⁶ a soud nařídí jednání.

Nabytí právní moci platebního rozkazu je založeno na pasivitě žalovaného, tj. nepodání odporu. Pokud žalovaný však nepodá ve lhůtě odpor, neznamená to, že souhlasí se skutkovými tvrzeními uvedenými v žalobním návrhu¹⁴⁷. Jedná se o jeden z rozdílů oproti kvalifikované výzvě k vyjádření podle ustanovení § 114b.

Určitou obdobou platebního rozkazu je tzv. elektronický platební rozkaz¹⁴⁸. Obdobou až s výjimkou na to, že je možné jej vydat výlučně na návrh žalobce, a to prostřednictvím veřejné datové sítě a elektronické aplikace, prostřednictvím formuláře¹⁴⁹. Ten obsahuje předem nadefinovaná pole k vyplnění (povinná červeně orámovaná a nepovinná bez orámování) s tím, že při nevyplnění povinných polí bude odeslání formuláře znemožněno. Formulář se odesílá kliknutím na tlačítko „odeslat“. Takto odeslaný formulář si následně, po jeho úspěšném zpracování z centrální podatelny Ministerstva spravedlnosti, stáhne určený soud. Elektronickému podání následují dva e-maily, první s potvrzením podání a druhý s výzvou k úhradě soudního poplatku včetně údajů pro provedení platby¹⁵⁰.

Právě zde je vhodné zmínit ekonomickou výhodu, a tedy i motivaci, proč vůbec v první řadě uvažovat o tom, že upřednostníme návrh na vydání elektronického platebního rozkazu před návrhem na vydání platebního rozkazu. Rozdíl spočívá ve výši soudního poplatku, kdy právě návrh na vydání elektronického platebního rozkazu je zvýhodněný jeho nižší výší, když lze zobecněně říci, že odpovídá 4 % z celkové výše požadované částky, zatímco soudní poplatek u platebního rozkazu odpovídá 5 % celkové výše požadované částky¹⁵¹.

¹⁴⁵ Odpor není opravným prostředkem, když důsledkem jeho podání není přezkum původního rozhodnutí, ale jeho zrušení v celém rozsahu a nařízení jednání ve věci.

¹⁴⁶ § 174 odst. 2 OSŘ.

¹⁴⁷ SVOBODA, K. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 392.

¹⁴⁸ § 174a odst. 4 OSŘ.

¹⁴⁹ Centrální ePodatelna Ministerstva spravedlnosti.

¹⁵⁰ HRNČIŘÍK, V. § 174a [Elektronický platební rozkaz]. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 729.

¹⁵¹ Položka 2, SP.

Vyjádřeno odlišně, je soudní poplatek v případě elektronického platebního rozkazu nižší o 20 %¹⁵². Vyjma výhodnosti ekonomické si dovoluji zmínit i výhodu v podobě šetrnosti ve vztahu k životnímu prostředí, kdy spis ohledně návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu je veden právě v elektronické podobě, bez opory ve spisu fyzickém. Je však nutno dodat, že určitou nevýhodou elektronického platebního rozkazu může být skutečnost, že jej lze vydat ve věcech nepřesahujících částku 1 milion a zároveň je zde zvýšený požadavek na identifikaci žalovaného, kdy je nutné uvést datum narození, případně identifikační číslo¹⁵³.

Vedle standardního platebního rozkazu a elektronického platebního rozkazu existují i další, a těmi jsou evropský platební rozkaz a směnečný a šekový platební rozkaz. Těm však, vyjma tohoto uvedení pro kompletnost výkladu, nebude věnována v mé práci další pozornost.

8. VYHLÁŠENÍ ROZSUDKU BEZ JEDNÁNÍ

„K projednání věci samé není třeba nařizovat jednání, jestliže ve věci lze rozhodnout jen na základě účastníky předložených listinných důkazů a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí.“¹⁵⁴

Při splnění stanovených podmínek je o věci možné rozhodnout bez nařízení jednání. To může pro účastníky znamenat významné urychlení řízení. Oprávnění soudece rozhodnout bez nařízení jednání je však vázáno na splnění několika podmínek, zejména pak na udělení souhlasu účastníků řízení, a to s ohledem na to, že takovým postupem soudu dochází k prolomení zásady ústnosti a přímosti civilního procesu. Rozhodnout bez nařízení jednání lze obecně tehdy, když žádný z účastníků řízení nenavrhuje výslechy svědků, znalců případně samotných účastníků řízení. Jinak řečeno, účastníci nenavrhují jiné, než listinné důkazy.

¹⁵² U nároků do 10.000 Kč je soudní poplatek nižší o 60 % v případě podání návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu.

¹⁵³ Povinnost uvést datum narození fyzické osoby, případně identifikační číslo právnické osoby je stanovena za účelem umožnění automatizované lustrace osoby.

¹⁵⁴ § 115a OSŘ.

V takovém případě se soudce účastníků dotáže, zda s rozhodnutím bez nařízení jednání souhlasí.¹⁵⁵ Pokud však byť jen jeden účastník s takovým postupem nesouhlasí, soudce je povinen takovému požadavku vyhovět. Jednání v rozporu s vůlí účastníka řízení, by bylo třeba vykládat jako nezákonné¹⁵⁶, když by jím implicitně došlo k porušení práva na projednání věci v přítomnosti účastníka řízení¹⁵⁷.

V rámci efektivní a rychlé přípravy jednání považuji za účelné, že se do výzvy podle § 115a běžně připojují i tzv. *doložky proti nečinnosti*¹⁵⁸. Takové doložky nejsou v civilním procesu ničím zvláštním a jsou užívány obecně v situacích, kdy soudce vyzývá účastníka, aby se ve vztahu k určité věci vyjádřil s tím, že nevyjádří-li se v uvedené lhůtě, předpokládá se, že nemá námitek. Proto tak v případě, kdy se účastník nevyjádří v určené lhůtě v tom smyslu, že nesouhlasí s rozhodováním bez nařízení jednání, k jeho pozdějším námitkám nebude přihlédnuto. Co do obsahu vyjádření účastníka k výzvě podle § 115a lze říci toliko, že se nejedná o úkon složitý, s tím, že Ústavní soud dodává, že k vyjádření postačí lhůta 7 dní, s tím, že „*takové vyjádření je možno napsat jednou větou*“¹⁵⁹.

Naopak je tomu však v případě opačném, a sice kdy účastníci na nařízení jednání nikterak netrvají a jsou srozuměni s tím, že soudce bude rozhodovat výlučně na základě předložených listin. Přesto však soudce může trvat na tom, že řízení nařídí. Může tak činit zpravidla v situacích, kdy v rámci osobního kontaktu s účastníky řízení je přesvědčený, že může zapůsobit napřímo v soudní síni, vysvětlit proč a jak rozhoduje, ale především také může působit na usměrnění účastníků řízení v tom směru, aby upustili od daného sporu a pokusili se vyřešit spor smírem. Pro kompletnost dodávám, že dojde-li k situaci, kdy jeden z účastníků řízení po výzvě podle § 115a doplní nová skutková tvrzení, případně založí do soudního spisu nové důkazní prostředky, které mohou být pro dané rozhodnutí zásadní, pak je nutné, aby výzva podle § 115a byla zaslána účastníkům řízení znovu.¹⁶⁰

JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 251.

¹⁵⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2013, sp. zn. II. ÚS. 3679/2012

¹⁵⁷ Čl. 36 odst. 1 LZPS.

¹⁵⁸ § 101 odst. 4 OSŘ.

¹⁵⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 3. 2010, sp. zn. III. ÚS 103/10.

¹⁶⁰ SVOBODA, K. § 115a [Projednání věci bez jednání]. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 495.

9. POSOUZENÍ VHODNOSTI SETKÁNÍ S MEDIÁTOREM

Jeví-li se to soudci účelným, zejména pak je-li podle něj možná dohoda účastníků, má možnost nařídit jim první setkání se zapsaným¹⁶¹ mediátorem a za tím účelem řízení přerušit. Limity takového nařízení ze strany soudce jsou přitom obsaženy přímo v zákoně, kdy takové setkání lze nařídit v rozsahu 3 hodin s tím, že řízení lze pro tyto účely přerušit nejdéle na dobu 3 měsíců¹⁶². Volba zapsaného mediátora je přitom předně na účastnících řízení, pakliže nejsou s to se na tomto shodnout, určí osobu mediátora soudce.

Nutno zdůraznit, že nařízení prvního setkání s mediátorem, jakkoliv jsou si názvy podobné, není totožné z materiálního hlediska s pojmem mediace. Mediace je zahájena uzavřením smlouvy o provedení mediace¹⁶³, nikoliv nařízením ze strany soudce ve fázi přípravy soudního jednání. První setkání s mediátorem má za cíl pouze seznámit účastníky řízení s výhodami využití mediace, jejími principy a účelem. Společně s tím je zjišťováno, zda po vyslechnutí výše zmíněného jsou účastníci řízení ochotni proces mediace podstoupit a uzavřít smlouvu o provedení mediace. V rámci tohoto jednání tak zřídkakdy dochází k hmotněprávnímu posouzení předmětného sporu, a to také s ohledem na to, že zapsaný mediátor není vázán mlčenlivostí, a to do doby, než je smluvena v rámci smlouvy o provedení mediace¹⁶⁴.

Za významné považuji zmínit, že je zcela na soudci, zda se pro nařízení prvního setkání s mediátorem na základě předložených skutečností rozhodne. Proti usnesení o nařízení prvního setkání s mediátorem totiž není přípustné odvolání¹⁶⁵. To podle mého může být účastníkům velmi na obtíž a celkově komplikovat cestu k posouzení a případném rozsouzení předmětného sporu.

¹⁶¹ Seznam zapsaných mediátorů je vedený Ministerstvem spravedlnosti. Seznam je k dispozici online na této adrese: <http://mediatori.justice.cz/>.

¹⁶² § 100 odst. 2 OSŘ.

¹⁶³ § 4 odst. 1 ZoM.

¹⁶⁴ BRÍZA, P., GANTNER, F. *První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe*. Bulletin advokacie. 2016, č. 4, s. 34-38.

¹⁶⁵ § 202 odst. 1 písm. m) OSŘ.

Navíc, někteří soudci přistupují k nařízení prvních setkání v rámci přípravy soudních jednání jaksí mechanicky, bez ohledu na vhodnost.¹⁶⁶ Je třeba si uvědomit, že nařízení prvního setkání s mediátorem není pro účastníky řízení pouze věcí časově náročnou, kdy může dojít k přerušení soudního řízení pro tyto účely až na 3 měsíce, ale věcí, se kterou jsou spojeny finanční náklady. Výši odměny za první setkání s mediátorem nařízené soudem je přitom hodinově stanovena ve vyhlášce¹⁶⁷. V té je stanoveno, že za každou započatou hodinu náleží mediátorovi odměna ve výši 400 Kč, případně připočteme 21 % DPH¹⁶⁸.

Přesto vše není nařízení prvního setkání s mediátorem v rozporu se zásadou dispozitivnosti a principem dobrovolnosti mediace, ani v rozporu se zásadou efektivity soudního řízení. Jakkoliv s nařizováním prvních setkání s mediátorem vnitřně nesouhlasím, protože pokud účastníci chtějí využít mediace, nechť tak učiní ze své svobodné vůle, a ne pro nařízení soudce, zcela opačný názor zastávám ve věcech opatrovnické agendy, kde je zpravidla přítomen nezletilý, kterému právní řád poskytuje zvláštní ochranu. Důvody uvádím níže.

Podle statistiky Ministerstva spravedlnosti bylo v roce 2017 nařízeno celkem 157 prvních setkání s mediátorem v opatrovnické agendě s tím, že v 74 z nich bylo dosaženo smíru. Tedy, hovoříme o úspěšnosti v 47 % případů a není sporu o tom, že s ohledem na nezletilého se jedná o šetrnější postup než ve standardním soudním řízení. Mé pochyby o neefektivitě nařízení prvního setkání s mediátorem však potvrzuje skutečnost, že oproti opatrovnické agendě, je v případě civilní agendy úspěšnost prvních setkání s mediátorem okolo 35 % ze všech případů¹⁶⁹.

¹⁶⁶ Je přitom možné, aby soud namísto autoritativního rozhodnutí o nařízení prvního setkání s mediátorem nejprve, v případě pochybností, vyzval účastníky řízení k vyjádření, zda jsou takovému postupu nakloněni. V opačném případě by využití tohoto institutu vedlo pouze k průtahům v řízení.

¹⁶⁷ § 15 vyhlášky č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora.

¹⁶⁸ V souhrnu pak první setkání s mediátorem v rozsahu 3 hodin vyjde na 1.452 Kč vč. DPH, případně, je-li toto setkání prováděno s každým účastníkem řízení zvlášť, pak v souhrnu 2.904 Kč vč. DPH.

¹⁶⁹ Statistika je k dispozici zde: https://justice.cz/documents/12681/723595/Puncochar_První_setkání_s_mediatorom.pdf/e74e9f7b-5445-4cd8-9526-e0c9d05f279e.

Osud nařízení prvního setkání s mediátorem přitom není do budoucna vůbec jistý. Věcný záměr nového civilního soudního řádu¹⁷⁰ s ním totiž nepočítá právě pro rozpor se zásadou dobrovolnosti mediace. Věcný záměr civilního soudního řádu byl však odborníky z justice zkritizován a celkově odmítnut jako „Cimrmanova pohádka“¹⁷¹, když ruší, co funguje a zavádí, co nefunguje. Svě zamyšlení ukončím a shrnuji jej tím, že institut nařízení prvního setkání s mediátorem i přes výhrady, které k němu mám, má své opodstatnění, a to zejména v opatrovnické agendě. Proto se domnívám, že by s ním mělo být počítáno i do budoucna. Správnost mého závěru snad potvrzuje i skutečnost, že řada evropských zemí naopak směřuje k trendu období našeho institutu prvního setkání s mediátorem posílit, třeba i do té míry, kdy se stane obligatorní fází před zahájením soudního řízení. Například ve Velké Británii tak před podáním návrhu na rozvod manželství je nutno nejprve navštívit mediátora anebo v Rakousku je taková schůzka s mediátorem nutná v případě sousedských sporů¹⁷².

¹⁷⁰Věcný záměr civilního soudního řádu je k dispozici zde: <https://crs.justice.cz/>.

¹⁷¹ DIMUN, P. *Špičky justice podrobily záměr civilního řádu soudního drtivé kritice a odmítly ho jako Cimrmanovu pohádku*. [online]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/11/spicky-justice-podrobily-zamer-civilniho-radu-soudniho-drtive-kritice-odmitli-jako-cimrmanovu-pohadku/> [cit. 21. 2. 2020].

¹⁷² ROSŮLKOVÁ, J. *Češi se učí řešit spory dohodou*. [online]. Dostupné z: <https://pravniradce.ihned.cz/c1-66634650-cesi-se-uci-resit-spory-dohodou> [cit. 21. 2. 2020].

D. TŘETÍ FÁZE PŘÍPRAVY JEDNÁNÍ

S ohledem na to, že povaha právních sporů může být velmi různorodá, zákonný výčet konkrétních nástrojů soudce při přípravě jednání není zcela vyčerpán a jedná se o demonstrativní výčet. Tento neúplný výčet nalezneme především v ustanovení § 114a odst. 2 s tím, že jeho demonstrativní povaha vyplývá přímo z tohoto ustanovení, které opravňuje předsedu senátu činit i *jiná vhodná opatření*, rozumějme za účelem efektivní koncentrované přípravy jednání. Přiřaďme k této kapitole také nástroj uvedený v § 114c (*přípravné jednání*).

10. PROSTÁ VÝZVA

V okamžiku nastudování žalobního návrhu soudcem, je jeho úsudek třeba doplnit o pohled protistrany, tj. žalovaného, který, jak lze očekávat, napomůže k objektivnímu posouzení právního sporu. V praxi se totiž může stát, že žalobce určité okolnosti zamlčí nebo zatají, protože by mu cestu k vítězství sporu zkomplikovaly. Za účelem zjištění postoje žalovaného zákon na prvním místě nabízí soudci ze všech nástrojů¹⁷³ právě výzvu k vyjádření a předložení listinných důkazů, které bývá přezdíváno „*prostá výzva*“. Ta má formu zpravidla usnesení, jen výjimečně i pouhého přípisu.

Prostá výzva je žalovanému doručována obvykle spolu s žalobou a žalobce je v rámci této výzvy vyzván, aby se k věci vyjádřil, vylíčil rozhodné skutečnosti a předložil listinné důkazy, jejichž provedení navrhuje a k tomuto stanoví lhůtu. Zcela běžné je i zaslání prosté výzvy a žaloby spolu s výzvou podle § 115a, kterou soudce vyzve účastníky řízení, aby se vyjádřili, zda souhlasí s rozhodnutím bez nařízení jednání.¹⁷⁴

Zákon dává soudci možnost prosté výzvy nevyužít, v drtivé většině však k jejímu užití dochází. Přirozeně by tak mohlo dojít k situaci, že soudce bude překvapen tvrzeními žalovaného a s ohledem na to by věc mohla být odročena v důsledku nedostatečné přípravy jednání. Přesto, využití prosté výzvy nebude třeba zejména tam, kde se právní spor jeví jako jednoduchý s tím, že přípravy jednání v tomto smyslu není třeba.

¹⁷³ § 114a odst. 2, písm. a) OSŘ.

¹⁷⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 215.

Nezareaguje-li žalovaný na prostou výzvu v patřičné lhůtě, hrozí mu sankce pořádkové pokuty s tím, že neuposlechl příkazu soudu, a to až do výše 50.000 Kč¹⁷⁵. Prostou výzvu je možné zaslat opakovaně, je přitom na soudci, zda takový postup vyhodnotí jako efektivní, zejména pokud je zřejmé, že žalovaný se svou nečinností dopouští obstrukcí.

11. VYŽÁDÁNÍ ZPRÁV O VÝZNAMNÝCH SKUTEČNOSTECH

Je-li soudce přesvědčen, že pro účely přípravy jednání potřebuje zjistit další okolnosti, a to i nad rámec důkazních prostředků, které účastníci předložili, dává mu zákon možnost v podobě institutu vyžádání zpráv o významných skutečnostech, který je upravený v ustanovení § 128. Podle tohoto ustanovení má soudce možnost obrátit se bezplatně na třetí osoby s žádostí o sdělení skutečností, které mají význam pro řízení a rozhodnutí.¹⁷⁶

Ačkoliv se jedná o institut více typický pro řízení nesporné, kdy je ho užíváno zejména v souvislosti s plněním důkazní povinnosti, i v řízení sporném je zejména pro účastníky řízení vcelku populární. Pro ilustraci tehdy, pokud sice účastník řízení navrhne důkazní prostředek, ale jeho obstarání ponechá na soudu. Děje se tak typicky slovním spojením „aby byl proveden důkaz (...), který necht' si vyžádá soud“¹⁷⁷. Může se tak dít i ze zcela praktických důvodů, a sice když není v možnostech účastníka zjistit předmětnou informaci, která je pro posouzení právního sporu podstatná. Pokud soud usnesením vyzve třetí osobu ke sdělení rozhodných skutečností a určí-li lhůtu, v jaké mají být tyto skutečnosti sděleny a současně poučí-li soudce třetí osobu o následcích nesplnění uložené povinnosti, je možné pro nesplnění povinnosti uložit pořádkovou pokutu¹⁷⁸. Určité limity pro sdělení skutečností k výzvě soudu představuje možnost sdělení odepřít. Buď pokud by osoba poskytnutím rozhodných informací způsobila sobě nebo osobám blízkým nebezpečí trestního stíhání¹⁷⁹, nebo jedná-li se o utajované informace.

¹⁷⁵ § 53 odst. 1 OSŘ.

¹⁷⁶ § 128 OSŘ.

¹⁷⁷ JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 348.

¹⁷⁸ HROMADA, M. § 128 [Sdělení rozhodných skutečností]. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 551.

¹⁷⁹ § 126 OSŘ.

12. USTANOVENÍ ZNALCE

Ustanovení znalce je jedním z dalších nástrojů, které zákon¹⁸⁰ přiznává soudci v rámci přípravy jednání. Je to právě ve fázi přípravy jednání, kdy soud k ustanovení znalce přistupuje, nikoliv později¹⁸¹. Bližší úpravu znaleckých posudků najdeme v ustanoveních § 127 a § 127a. Soud znalce ustanovuje zpravidla tehdy, je-li třeba řešit odbornou otázku, k jejímuž vyřešení nemá soudce sám dostatečnou odbornou znalost. Jedná se však výlučně o otázky skutkové, nikoliv otázky právní. Ty znalci nepřísluší nikterak hodnotit. Jak uvádí v jednom ze svých nálezů Ústavní soud: „*Soudní rozhodnutí musí být rozhodnutím nezávislého soudu, a nikoliv soudního znalce*“¹⁸².

12.1. Novela č. 218/2011 Sb.

Znalecký posudek může být v obecné rovině¹⁸³ dvojího charakteru, a to ten předložený účastníkem řízení, tj. soukromý znalecký posudek anebo soudní znalecký posudek. Rozlišení mezi soukromým a soudním znaleckým posudkem mělo svůj nepřehlédnutelný význam zejména před novelou občanského soudního řádu č. 218/2011 Sb., která nabyla účinnosti 1. 9. 2011. Totiž před účinností této novely platilo, že „*Písemný posudek, byť vypracovaný soudním znalcem zapsaným v seznamu na zakázku některého z účastníků („soukromý znalecký posudek“), je listinným důkazem ve smyslu § 129, a nikoliv znaleckým posudkem § 127*“¹⁸⁴. Tato doktrína měla pro soukromý znalecký posudek fatální důsledky, zejména proto, že byl považován za soukromou listinu, kterou bylo možno zcela zpochybnit při podrobení sebemenší kritice. Soud v takovém případě musel zpravidla ustanovit dalšího znalce za účelem nápravy v podobě vyhotovení soudního znaleckého posudku, a tím rostly náklady řízení.

¹⁸⁰ § 114a odst. 2., písm. d) OSŘ.

¹⁸¹ JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II.* § 79-180 občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 218.

¹⁸² Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. II. ÚS 2630/07.

¹⁸³ Při dokonalém rozlišení by totiž bylo možné hovořit zvláště o soudním znaleckém posudku podle ustanovení § 127 odst. 1, věta druhá, písemném soudním znaleckém posudku podle § 127 odst. 1, věta poslední, revizním znaleckým posudku fyzické osoby podle § 127 odst. 2, revizním ústavním znaleckém posudku, ústavním znaleckém posudku podle § 127 odst. 3, soukromém znaleckém posudku fyzické osoby podle § 127a, soukromém ústavním znaleckém posudku podle § 127a, soukromém revizním znaleckém posudku podle § 127a a konečně o písemném soukromém posudku. Takto detailní rozlišení však není pro účely mé práce nutné.

¹⁸⁴ JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II.* § 79-180 občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 347.

Výše zmíněná novela tak přišla se změnou, kdy při splnění zákonem stanovených podmínek se na soukromý znalecký posudek pohlíží nikoliv jako na soukromou listinu, ale jako na znalecký posudek ve smyslu ustanovení § 127, tedy na znalecký posudek vyhotovený na žádost soudu. Pro tento účel musí soukromý znalecký posudek obsahovat otisk pečete znalce, jeho podpis a znaleckou doložku, ve které znalec prohlašuje, že si je vědom následků podání nepravdivého posudku¹⁸⁵. Důsledkem této výhody je zejména skutečnost, že takového znaleckého posudku je presumována jeho správnost.

Při existenci vícero znaleckých posudků v rámci jediného řízení se zvyšuje šance v to, že si znalecké posudky budou vzájemně odporovat, tím spíše, když každý z účastníků řízení zajistí, aby ten jeho znalecký posudek byl správný, rozumějme v souladu s jeho úmyslem v rámci daného řízení. V takové situaci, nepodaří-li se soudu prvně vypořádat se s rozdílnostmi předložených znaleckých posudků, soud zadá vypracovat třetí, tzv. revizní znalecký posudek.¹⁸⁶ Objevují se však úvahy, že ten nakonec nemusí zadávat jen soud po vlastní úvaze, když podle názoru Nejvyššího soudu¹⁸⁷ může revizní posudek zadat i účastník řízení, a to i pro případ, kdy se revizní posudek bude týkat znaleckého posudku opatřeného soudem. S tímto názorem však nesouhlasí Jirsa, podle kterého by takový konstrukt vedl k nekonečné řadě superrevizních posudků, které by nebylo možné nijak zabránit. Navíc dodává, že je přeci na úvaze soudu, zda předložený posudek je správný, případně úplný, a nikoliv na účastníku řízení. Uzavírá, že § 127a slouží účastníku řízení co do podání „běžného“ znaleckého posudku s tím, že obstarání revizního je nadále privilegiem soudu¹⁸⁸. Musím se přiklonit k tomuto závěru, když usuzuji, že opakované zadávání revizních posudků může být vcelku efektivním nežádoucím obstrukčním nástrojem a dále také zdrojem procesní nerovnosti mezi majetným účastníkem a tím, který si již další revizní posudek zkrátka nemůže dovolit.

¹⁸⁵ § 13 ZoZT.

¹⁸⁶ Skutečnost, že daný znalecký posudek je předložen pouze na základě iniciativy účastníka řízení, nikoliv soudu, není důvodem k zadání revizního posudku. Důvodem pro zadání vypracování revizního znaleckého posudku bude zpravidla předpoklad předložení „kontra posudku“ protistranou.

¹⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 8. 2015, sp. zn. 21 Cdo 2784/2014.

¹⁸⁸ JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II.* § 79-180 občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 578-579.

12.2. Pokus o návrat před novelu č. 218/2011 Sb.

Konečně mi nezbyvá než vypořádat se s novelou, která byla schválena vládou na svém jednání dne 17. 1. 2018, týkající se mimo jiné právě ustanovení § 127a, která navrhovala toto ustanovení změnit následujícím způsobem: „*Jestliže znalecký posudek předložený účastníkem řízení má všechny zákonem požadované náležitosti a obsahuje doložku znalce o tom, že si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku, **a pokud s tím všichni účastníci řízení souhlasí**, postupuje se při provádění tohoto důkazu stejně, jako by se jednalo o znalecký posudek vyžádaný soudem. (...).*“¹⁸⁹ Čtenáře uklidním již v úvodu, protože ačkoliv novela schválena byla, tento její bod byl smeten ze stolu, a ustanovení § 127a nedoznalo žádných změn.

Jak se uvádí v důvodové zprávě¹⁹⁰, cílem této navrhované změny bylo zejména zefektivnění soudního řízení a snížení nákladů na něj. Prakticky by totiž došlo k eliminaci možnosti stran předkládat znalecké posudky podle § 127a. Účastníky předkládané znalecké posudky by dosahovaly síly listinného důkazu, vyjma případů, kdy s aplikací § 127a obě strany souhlasí. Jen s potížemi si dovedu představit situaci, kdy by k udělení souhlasu mohla být druhá strana motivována. Jinak řečeno, zcela vymizí tzv. souboj znalců a ubude revizních posudků, které by si soudce musel obstarávat. Tedy, ve zkratce bude připuštěn pouze jediný správný a pravdivý znalecký posudek, a to ten soudu. Ačkoliv se s autory novely ztotožňuji v kritice již zmíněných soubojů znalců, kdy jeden posudek přebíjí posudek druhý, a tak dokola, nevnímám původně zamýšlenou změnu za krok správným směrem.

I podle Válkové se jedná o krok špatným směrem, když právě ona navrhla toto ustanovení ponechat v původním znění. Její argumentace spočívá především v tom, že důvodem zdlouhavosti není sama možnost účastníků předkládat znalecký posudek, který při splnění zákonných podmínek lze užít jako znaleckého posudku podle § 127a, ačkoliv v mnohých řízeních dochází k nežádoucímu souboji znalců. Za viníky této situace označuje samotné soudní znalce, jejichž práci v obecné rovině hodnotí jako nekvalitní, případně různě

¹⁸⁹ Sněmovní tisk 74/0, *Vládní návrh zákona o změně zákona v souvislosti s přijetím zákona o znalcích a soudních tlumočnících – EU* [online]. [cit. 27. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=74&snzp=1>.

¹⁹⁰ Vláda: *Důvodová zpráva k zákonu č. 255/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech a zákona o soudních tlumočnících a soudních překladatelích*, č. 255/2019 Dz.

pokřivenou ve prospěch klienta¹⁹¹. Nakonec nezbyvá dodat, že znalecký posudek předložený účastníkem řízení je napsán soudním znalcem, který za tuto svou odvedenou práci má dostat zaplacen – na tento vztah lze pohlížet tedy i tak, že účastník řízení poptávající znalecký posudek je ve své podstatě klientem, který hledá takového znalce, který bude jeho pravdě, pokud možno, co nejbližší. O to větší riziko by však nastalo, kdyby v rámci jednoho řízení byl dovolen pouze jeden jediný znalecký posudek (!), ten na objednávku soudu, bez reálné a efektivní možnosti účastníka řízení předložit znalecký posudek, prokazující odlišné závěry. Domnívám se, že by to vedlo k zúžení procesních práv účastníka řízení, což je nepřijatelné.

Nad rámec výše uvedeného je třeba položit si otázku, zda by výše uvedená změna opravdu vedla k zamýšlenému účelu, totiž snížení počtu znaleckých posudků v rámci jednoho řízení. Soudce Krajského soudu v Praze Grygar však namítá že nikoliv a rozvádí příkladem modelovou situaci: *„Soud ustanoví znalce, který podá znalecký posudek, a některý z účastníků, případně oba, předloží v rámci námitek proti posudku další posudky od jiných znalců. Tak byt' budou soudem nazírány jako listinné důkazy, vzhledem k absenci legální hodnoty důkazů stejně půjde o skutečnost, která až na výjimky povede k zadání revizního znaleckého posudku znaleckému ústavu coby znaleckému subjektu „vyšší“ kvalitativní úrovně než u „prostého“ znalce“*.¹⁹²

Závěrem tak dodávám, že jsem přesvědčený o tom, že navrhovaná změna by nepřispěla rychlosti řízení. Navíc, představa o existenci jediného soudem jmenovaného soudního znalce s absolutní pravdou je z mého pohledu zcela nepřijatelná.

13. ZAJIŠTĚNÍ DŮKAZŮ K PRVNÍMU JEDNÁNÍ VE VĚCI

Bezprostředně předtím, než dojde k nařízení jednání ve věci, by se soudce měl ujistit, že má obstarány veškeré důkazy, které bude nutné provést v rámci nařízeného jednání. Do této kapitoly bychom mohli začlenit i obsah kapitoly *Vyžádání zpráv o významných skutečnostech* (viz kapitola č. 11). Vedle typicky listinných důkazů soud

¹⁹¹ Písemný pozměňovací návrh č. 1481 ke Sněmovnímu tisku 74/0, Vládní návrh zákona o změně zákona v souvislosti s přijetím zákona o znalcích a soudních tlumočnících – EU [online]. [cit. 27. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=74&snzp=1>.

¹⁹² GRYGAR, J. *Ustanovení § 127a o. s. ř. a jeho další legislativní směřování* [online]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/ustanoveni-127a-o.-s.-r.-a-jeho-dalsi-legislativni-smerovani?browser=mobi> [cit. 29. 2. 2020].

provádí mimo další i výslechy svědků, kdy pro účely předvolání musí znát jména svědka a jeho bydliště. Komentářová literatura dokonce zmiňuje, v rámci perfektní přípravy, díky které bude možné rozhodnout v rámci jediného nařízeného jednání, není od věci pokusit se zajistit účast svědka i jinak než jen formálním předvoláním, ale také telefonicky, elektronicky a jinak¹⁹³.

Zajistit jednotlivé důkazy může být někdy pro příslušný soud ekonomicky náročné a mnohdy se tak nabízí otázka, zda není možné tyto náklady za účelem zajištění důkazů snížit. Odpovědí na tuto otázku je institut dožádání. Předmětem dožádání pak budou typicky úkony, které je možné provést jen s obtížemi, nebo zvýšenými, případně neúčelnými náklady anebo ty, které provést v obvodu příslušného soudu nelze¹⁹⁴. Dožádání je tedy „žádost příslušného dožadujícího soudu, aby určitý úkon provedl místo něj jiný dožádaný soud.“¹⁹⁵ Dožádání má obvykle formu dopisu, avšak od září roku 2017 lze dožádání provést prostřednictvím videokonference¹⁹⁶, ostatně obdobně jako například právě výslech svědka¹⁹⁷.

14. JINÁ VHODNÁ OPATŘENÍ

Vyjma těch nástrojů, které jsou uvedeny v § 114a má soudce k dispozici i jiné nástroje, které nejsou přímo vymezeny v textu zákona. Díky tomu není pochyb, že ustanovení § 114a obsahuje pouze výčet demonstrativní, kdy je na soudci, aby v rámci přípravy jednání učinil i další takové úkony, které přispějí k připravenosti řízení, tj. maximalizaci pravděpodobnosti, že právní spor bude meritorně rozhodnut při jediném nařízeném jednání. Do těchto jiných vhodných opatření budeme řadit i ty opatření organizačního charakteru, které slouží k zajištění důstojného průběhu jednání, jako například zajištění větší jednací místnosti v případě, kdy se očekává vysoká účast veřejnosti¹⁹⁸, nebo zajištění náhrady za nemocnou zapisovatelku. Jak uvádí Lavický, zákonodárce tímto přímo umožňuje soudci projevit jeho profesní zkušenost volbou některých dalších

¹⁹³ JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 219.

¹⁹⁴ § 39 OSŘ.

¹⁹⁵ PŘIDAL, O. § 39 [Dožádání]. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 189.

¹⁹⁶ Možnost dožádat prostřednictvím videokonference je zavedena novelou OSŘ zákonem č. 296/2017 Sb., s účinností od 30. 9. 2017.

¹⁹⁷ § 102a OSŘ.

¹⁹⁸ § 17 odst. 2 JŘ.

nástrojů a dodává, že mezi jinými „Může jít také o výzvu k "dotvrzení" pro rozhodnutí významných skutečností (§ 101 odst. 1), jejichž absence však nebrání nařízení jednání, protože lze reálně očekávat jejich doplnění v zájmu samotného účastníka, který je rámcově tvrdí apod.“¹⁹⁹

15. PŘÍPRAVNÉ JEDNÁNÍ

Jakkoliv název tohoto institutu upraveného v ustanovení § 114c implikuje, že jeho cílem je výhradně příprava jednání za účelem zajištění bezproblémového průběhu soudního řízení, které po něm bude zpravidla následovat, jedná se pouze o jeden z mnoha aspektů přípravného jednání. Přípravné jednání může totiž paradoxně skončit i rozhodnutím ve věci v neprospěch žalovaného²⁰⁰, nebo zastavením řízení pro pasivitu žalobce²⁰¹. Přípravné jednání je jedním ze tří typů soudního rokování, vedle standardního jednání²⁰² a tzv. jiného soudního roku^{203, 204} a je nutné jej zásadně odlišovat od pojmu *příprava jednání*, což je pojem širší.

Přípravné jednání soud nařídí tehdy, má-li za to, že ve věci nebude možno rozhodnout při jediném jednání, při využití nástrojů v § 114a odst. 2.²⁰⁵ Zákon dále vymezuje několik negativních podmínek, kdy soud nemůže přistoupit k nařízení přípravného jednání, a to v situaci, kdy postupoval podle § 114b, tedy vydal tzv. kvalifikovanou výzvu, dále když se nařízení přípravného jednání jeví jako neúčelné a konečně když z chování účastníků řízení vyplývá, že není prostoru pro smírné řešení sporu. Nad rámec toho soud zváží nařízení přípravného jednání tehdy, když se mu nedaří vymezit podstatu sporu, není-li si jistý splněním procesních podmínek, je-li nutné poučit účastníky řízení o jejich procesních právech a povinnostech a konečně když účastník není schopen ani přes písemné výzvy splnit základní procesní povinnosti²⁰⁶.

¹⁹⁹ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 491.

²⁰⁰ § 114c odst. 5 OSŘ.

²⁰¹ SVOBODA, K. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 356.

²⁰² § 115 a násl. OSŘ.

²⁰³ § 17 ZŘS.

²⁰⁴ SVOBODA, K. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 355.

²⁰⁵ § 114c odst. 1 OSŘ.

²⁰⁶ JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 234.

Standardní přípravné řízení probíhá po jeho zahájení tak, že soudce zjistí po předchozí prezenci stran jejich aktuální stanoviska k danému sporu a následně jim vysvětlí smysl přípravného jednání a poučí je předběžně o koncentraci a jejích důsledcích. Následně se pokusí o smír a daný spor s účastníky probere, čímž si vytvoří přehled o sporných a nesporných skutečnostech. Konečně pak účastníky procesně poučí, a to i o koncentraci a poskytne účastníkům lhůtu k reakci na poučení a sdělí jim termín jednání²⁰⁷.

Pro přípravné jednání je typické zejména to, že je oproti standardnímu soudními jednání méně formální. Jirsa dodává, že pro vytyčení rozdílu mezi přípravným jednáním a standardním jednáním je vhodnější, aby probíhalo nikoliv v soudní síni, ale v kanceláři toho soudce, který o věci rozhoduje, a to ideálně bez taláru, kdy ten dodá na důstojnosti právě až svázanějšímu standardnímu řízení v soudní síni.²⁰⁸

Jak jsem nastínil již v úvodu této kapitoly, důsledky nedostavení se k přípravnému řízení mohou být pro účastníky řízení fatální, když zákon pro každý z těchto případů stanovuje různé následky. Nedostaví-li se žalovaný, ač řádně předvolaný, zákon s jeho absencí spojuje fikci uznání nároku, což má za následek vydání meritorního rozhodnutí v podobě rozsudku pro uznání, který zakládá překážku věci rozhodnuté²⁰⁹. Nedostaví-li se k přípravnému jednání žalobce, řízení bude zastaveno s tím, že usnesení o zastavení řízení nezakládá překážku věci rozhodnuté.²¹⁰ V případě nedostavení se jednoho z účastníků přípravného jednání, který se však řádně a včas omluvil pro vážný důvod nejsou splněny předpoklady pro vydání ani rozsudku pro uznání, ani usnesení pro zastavení řízení. V takové situaci bude přípravné jednání nařízeno znovu²¹¹.

Se skončením přípravného jednání zákon spojuje zákonnou koncentraci řízení²¹². To znamená, že skutečnosti k doložení svých tvrzení mohou účastníci přípravného jednání předkládat právě do okamžiku jeho skončení. Zákon umožňuje soudci přesto poskytnout tomu účastníkovi, který o to požádá, dodatečnou lhůtu ke splnění jeho procesních povinností (tj. zejména povinnost tvrzení a povinnost důkazní), která není

²⁰⁷ Tamtéž, s. 237.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 237.

²⁰⁹ § 114c odst. 6 OSŘ.

²¹⁰ § 114c odst. 7 OSŘ.

²¹¹ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 515.

²¹² § 118b odst. 1 OSŘ.

delší než 30 dní²¹³. Přípravné řízení je nástrojem, které nutí účastníka tohoto řízení k aktivnímu přístupu. Spojení přípravného jednání se zákonnou koncentrací řízení (toliko typickou právě pro sporné řízení) vnímám bez výhrady pozitivně, protože o to rychlejší bude řízení v soudní síni, v němž již nebude možné předkládat soudu nové skutečnosti, které nebyly předloženy v průběhu přípravného jednání.

Přes výše uvedené nenastává tento negativní důsledek v podobě zákonné koncentrace pro účastníky řízení bez dalšího. Účastníkovi, který neplní některou ze svých základních povinností totiž musí být poskytnuto poučení podle § 118a, které Jirsa, ale už i jiní soudci Ústavního soudu, např. Musil²¹⁴, malebně označují termínem *perfektní poučení podle § 118a*²¹⁵. Právě to je tedy předpokladem nastolení důkazního/skutkového stop stavu. Poučení v sobě může zahrnovat celkem 3 druhy různých výzev, a to výzvu k dotvrzení rozhodných skutečností²¹⁶, výzvu k překvalifikaci skutkových tvrzení²¹⁷ a výzvu k označení důkazů²¹⁸. V rámci tohoto poučení je účastník přípravného jednání poučen i o tom, že není-li schopen reagovat na takovou výzvu v poučení obsažené okamžitě, poskytne mu na jeho žádost dodatečnou lhůtu.

To má však podle mého názoru značně demotivující účinky pro účastníky přípravného jednání, kteří mají být apriori perfektně připraveni, aby průběh přípravného jednání byl rychlý a bez průtahů. Zákon podle mého tak explicitně umožňuje prolomit koncentraci řízení a podstatu přípravného jednání, kdy jeho účastníci mají vyložit karty na stůl, je přinejmenším narušena, ne-li prolomena. Jirsa má názor obdobný, když říká, že tento jev lze nazvat jako „*obcházení koncentrace ze strany soudu*“²¹⁹.

Jakkoliv líbivě tedy na první pohled přípravné jednání působí, s ohledem na výše uvedené docházím k závěrům, že se nejedná o zcela praktický institut, a to tím spíše, když není možné v rámci přípravného jednání provádět dokazování²²⁰. Soudce Svoboda pokládá

²¹³ § 114c odst. 4 OSŘ.

²¹⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 10. 2018, sp. zn. IV. ÚS 2378/18.

²¹⁵ JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 241.

²¹⁶ § 118a odst. 1 OSŘ.

²¹⁷ § 118a odst. 2 OSŘ.

²¹⁸ § 118a odst. 3 OSŘ.

²¹⁹ JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 241.

²²⁰ Vyplývá to z § 114c odst. 3 OSŘ, který pozitivně vyjmenovává soubor činností soudce v rámci přípravného jednání.

absenci možnosti dokazování za hendikep, který reálně postup řízení blokuje, dokonce dodává, že „*Pro plynulý průběh sporu je lepší, pokud soud namísto přípravného jednání nařídí rovnou "běžné" ústní jednání.*“²²¹ Výsledkem přípravného jednání by totiž nemělo být pouze formální poučení pro jeho účastníky, ale také jakýsi předběžný vhled do hlavy soudce, jak předmětný spor vyhodnocuje. Takovému předběžnému informování o předmětném sporu však může soudce jen s tíží dostat, když nemá představu o situaci, která nastane poté, co budou navržené důkazy provedeny a o dalším vývoji. Se Svobodou se však neztotožňuji v tom, že koncentrace řízení při skončení přípravného jednání je ve svém důsledku negativní a vede k nehledání pravdy, když sleduje pouze formální kroky, jejichž cílem je nastolení skutkového a důkazního stop stavu. Domnívám se, že koncentrace řízení nemusí vést nutně k upozadění pravdy. Již podle starého římskoprávního pravidla platí, že právo přeje bdělým, necht' každý si střeží svá práva.

Snad nejvážnějším důvodem, proč soudci přípravné jednání nenařizují je důvod zcela praktický, a ten spočívá v doručování. Účastníky přípravného jednání je totiž nutno předvolat s tím, že náhradní doručení je vyloučeno²²². Je tedy nutné, aby si každý z účastníků předvolání převzal, a to je podstatnou komplikací, zejména když strany sporu nebyvají vždy aktivní. Navíc, je nutné předvolání doručit jak účastníkovi, tak jeho právnímu zástupci. Přitom pro předvolání k běžnému ústnímu jednání zákon takto tvrdé požadavky neklade.

²²¹ SVOBODA, K. *Přípravné jednání v praxi* [online]. Dostupné z: <https://pravniradce.ihned.cz/c1-39116800-pripravne-jednani-v-praxi> [cit. 8. 3. 2020].

²²² § 114c odst. 2 OSŘ.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo přistoupit kriticky k jednotlivým institutům přípravy jednání a zhodnotit jejich efektivitu v soudní praxi. Největší důraz z nich jsem přiznal vrcholnému instrumentu přípravy jednání, a sice kvalifikované výzvě podle §114b.

Vypracováním této práce jsem si potvrdil mou premisu, že příprava jednání jako tzv. *předsoudní fáze řízení* má skutečně mimořádně důležitý význam a přímo determinuje další směřování soudního řízení. Byť jednání před soudem je považováno za vyvrcholení soudního řízení, kde je soud v přímém kontaktu s účastníky sporu, nebýt pečlivé přípravy jednání, každé takové jednání by vyšlo vniveč. Pečlivou přípravou jednání je soudní řízení možno významně urychlit, ve výjimečných případech pak k němu nemusí pro pasivní přístup žalovaného vůbec dojít. Soudce má přitom na výběr, jakých instrumentů pro přípravu jednání využije a kterých nikoliv, je to vždy souhrn jeho zkušeností a předběžného zhodnocení stavu věci, podle kterého volí svůj přístup.

Soudní praxe ukazuje, že některé z instrumentů, které zákonodárce soudci v rámci přípravy jednání svěřil, není možné dost dobře užít v praxi. Tak je tomu například ve vztahu k institutu přípravného jednání podle ustanovení § 114c. Pro nemožnost provádět v jeho rámci dokazování jej soudci nenařizují. Dokonce jej vnímají jako potenciální průtah, když se shodují, že je prakticky z hlediska časového výhodnější nařídit jednání běžné.

Zcela opačně tomu je v případě kvalifikované výzvy. Ta bývá někdy vydávána automaticky, bez bližšího zkoumání věci, třeba i ve snaze opatřit žalobci v co nejkratší možné době exekuční titul. Jakkoliv ušlechtilým se takový cíl může zdát, užití instrumentu kvalifikované výzvy by mělo být možné jen v případech zákonem stanovených, tj. především skutkově složitých právních sporech, kde lze očekávat velké množství protichůdných vyjádření účastníků řízení (tj. restriktivně).

Kvalifikovaná výzva byla již několikrát v souvislosti s rozsudkem pro uznání podrobena drobnohledu Ústavního soudu. Přesto je dodnes zpochybňováno, zda není přílišným zásahem do procesních práv žalovaného. Podle mého to dnes není na místě, když je postaveno najisto, že k využití tohoto instrumentu je třeba obezřetnosti soudu a splnění zákonných předpokladů.

Jedním z nich je i nutnost doručení kvalifikované výzvy do rukou žalovaného, a to bez možnosti náhradního doručení. S čím jsem se však přesto nesmířil je judikatura Nejvyššího soudu, podle kterého rozsudek pro uznání může být v důsledku návrhu žalobce v rozporu s hmotným právem. Nejvyšší soud dokonce judikoval, že není rolí soudce zkoumat, zda je žalovaný věcně legitimován. To podle mého vede až k absurdním závěrům o tom, že je možné žalovat kohokoliv pro cokoliv v naději, že žalovaný nezareaguje na kvalifikovanou výzvu, kterou ani nemůže dopředu očekávat. Jsem přesvědčený o tom, že takové závěry jsou přílišně formalistické a nesprávné. V žádném případě nelze rezignovat na aspekt spravedlnosti v soudních rozhodnutích.

Třetí nejzajímavější polemikou v rámci této práce jsou pro mne úvahy o zákonnosti institutu nařízení prvního setkání s mediátorem. Zde mé závěry nejsou natolik jednoznačné, když mediace má být především dobrovolná, a přesto tomu tak z mého pohledu v případě nařízení soudce není. Jistě, je třeba rozlišit mediaci jako takovou a institut prvního setkání s mediátorem, nejedná se o instituty totožné. Domnívám se však, že pokud by strany měly zájem o mediaci v první řadě, obrátily by se na osobu mediátora, a nikoliv na soud s žádostí o vydání autoritativního rozhodnutí v jejich věci. Po provedené analýze tohoto institutu však nemohu přehlédnout jeho úspěšnost zejména v opatrovnické agendě, když ve 47 % z nařízených prvních setkání s mediátorem skončilo právě smírem. Musím tak uzavřít, že byť nařízení prvního setkání s mediátorem může být zejména v jiných oblastech sporů nežádané, pro výše uvedené si zaslouží své místo mezi nástroji přípravy jednání. Nakonec, potvrzuje to i světový trend.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. MONOGRAFIE

- WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ A. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018.
- SVOBODA, K. *Řízení v prvním stupni. Civilní proces z pohledu účastníka.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019.
- JIRSA, J. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 648 s.
- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 1116 s.
- SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád.* 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017.
- HENDRYCH, D., BĚLINA, M., FIALA, J., ŠÁMAL, P., ŠTURMA, P., ŠTENGLOVÁ, I., KARFÍKOVÁ, M. *Právní slovník.* 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009.
- ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní.* 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 621 s.
- SVOBODA, J., KLIČKA, O. *Dědické právo v praxi.* 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014.

2. ODBORNÉ ČASOPISECKÉ PUBLIKACE

- SEDLÁČEK, M. *Rozsudek pro uznání ve světle judikatury*. Soudce. 2019, č. 7-8, s. 13-18.
- SVOBODA, K. *K možnostem urychlení obchodního sporu prostřednictvím tzv. kvalifikované výzvy k vyjádření (§ 114b OSŘ)*. Obchodněprávní revue. 2018, č. 10, s. 278-282.
- DRÁPAL, L. *Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu*. Právní rozhledy. 2002, č. 5.
- STAVĚLÍK, P. *Paradoxní důsledky současného pojetí aplikace § 114b OSŘ*. Právní rozhledy. 2005, č. 8, s. 290–292.
- ŠPANĚLOVÁ, B. *Povinnost soudu rozhodnout o opětovné žádosti účastníka řízení o osvobození od soudních poplatků*. Soudní rozhledy. 2016, č. 7-8, s. 222-224.
- ONDREJOVÁ, D. *Několik zamyšlení nad spotřebitelskou ochranou v kontextu nové judikatury*. Bulletin advokacie. 2018, č. 1-2, s. 36-38.
- BÍLÝ, M. *K aplikaci § 43 OSŘ u elektronického platebního rozkazu*. Právní rozhledy. 2016, č. 4, s. 138-141.
- DVOŘÁK, B. *K problematice procesního jednání právnických osob*. Právní rozhledy. 2016, č. 19, s. 649-655.
- DVOŘÁK, B. *Procesní úkony stran řízení*. Právní rozhledy. 2018, č. 3, s. 84-90.
- ŠÍNOVÁ, R., MALÁ, J. *K procesní subjektivitě přiznané zákonem orgánu sociálně-právní ochrany dětí*. Právní rozhledy. 2017, č. 12, s. 444-448.
- ŠÍNOVÁ, R. *Procesní způsobilost nezletilých účastníků řízení (s přihlédnutím k právní úpravě svéprávnosti v návrhu nového občanského zákoníku)*. Právní rozhledy. 2011, č. 17, s. 616-621.
- BŘÍZA, P., GANTNER, F. *První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe*. Bulletin advokacie. 2016, č. 4, s. 34-38.

3. JUDIKATURA

- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 3. 2018, sp. zn. III. ÚS 3964/17-2,
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21.10.2003, sp. zn. 29 Odo 296/2003,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. 28 Cdo 504/2016,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 28 Cdo 636/2016,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 33 Odo 146/2006,
- Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 6. 2006, sp. zn. 15 Co 282/2006,
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2018, sp. zn. 28 Cdo 5721/2017,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004,
- Nález Ústavního soudu ze dne 19. 7. 2016, sp. zn. IV. ÚS 842/16,
- Nález Ústavního soudu ze dne 13. 10. 2016, sp. zn. I. ÚS 1261/15,
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2014, sp. zn. 32 Cdo 2368/2013,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 28 Cdo 2252/2003,
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 28 Cdo 859/2009,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 29 NSČR 4/2016,
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 10. 2020, sp. zn. 1 Cmo 190/2012,
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2018, sp. zn. IV. ÚS 1374/17,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1301/2013,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2012, sp. zn. 29 Cdo 242/2012,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 7. 2014, sp. zn. 26 Cdo 2113/2014,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 21 Cdo 987/2013,
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 1. 2010, sp. zn. I. ÚS 1439/09,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2016, so. zn. 29 Cdo 38/2015,

- Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. II. ÚS 3708/13,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2498/99,
- Nález Ústavního soudu ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. IV. ÚS 1743/10,
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 3112/17,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 8. 2017, sp. zn. 28 Cdo 3275/2017,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2016, sp. zn. 23 Cdo 4828/2016,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. 23 Cdo 240/2015,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. 32 Cdo 2999/2015,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2016, sp. zn. 21 Cdo 136/2016,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2011, sp. zn. 26 Cdo 30/2010,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 20 Cdo 2775/2004,
- Nález Ústavního soudu ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1041/14,
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2001, sp. zn. 21 Cdo 906/2000,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2006, sp. zn. 29 Odo 1080/2005,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4951/2009,
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.9.2008, sp. zn. 28 Cdo 2663/2008,
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2013, sp. zn. II. ÚS. 3679/2012,
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 3. 2010, sp. zn. III. ÚS 103/10,
- Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. II. ÚS 2630/07,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 8. 2015, sp. zn. 21 Cdo 2784/2014,
- Nález Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 1298/17,
- Nález Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 13/15,
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 11, 2006, sp. zn. III. ÚS 91/06,

- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 5. 2008, č. 33137/04,
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2003, sp. zn. 21 Cdo 968/2003,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 5. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2674/2010,
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2003, sp. zn. 32 Odo 616/2003,
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. 32 Odo 382/2004,
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2005, sp. zn. 33 Odo 885/2004,
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 10. 2018, sp. zn. IV. ÚS 2378/18,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1692/2009,
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2018, sp. zn. 28 Cdo 4161/2017.

4. DŮVODOVÉ ZPRÁVY

- Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 30/2000 Dz.
- Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 255/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech a zákona o soudních tlumočnících a soudních překladatelích, č. 255/2019 Dz.

5. LEGISLATIVNÍ DOKUMENTY

- Sněmovní tisk 74/0, Vládní návrh zákona o změně zákona v souvislosti s přijetím zákona o znalcích a soudních tlumočnících – EU [online]. [cit. 27. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=74&snzp=1>.
- Písemný pozměňovací návrh č. 1481 ke Sněmovnímu tisku 74/0, Vládní návrh zákona o změně zákona v souvislosti s přijetím zákona o znalcích a soudních tlumočnících – EU [online]. [cit. 27. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=74&snzp=1>.

6. INTERNETOVÉ ZDROJE

- JIRSA, J. *Fikce uznání nároku – příliš tvrdý trest pro žalovaného?* [online]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/fikce-uznani-naroku-prilis-tvrdy-trest-pro-zalovaneho> [cit. 15. 3. 2020].
- HEJNÁ, V. Lavický: *Současná úprava kontumačních rozsudků je protiústavní* [online]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2019/10/lavicky-soucasna-uprava-kontumacnich-rozsudku-protiustavni/> [cit. 13. 3. 2020].
- PLÍHAL, T. *Novela zákona o soudních poplatcích* [online]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/novela-zakona-o-soudnich-poplaccich?browser=mobi> [cit. 29. 6. 2019].
- KRAMPERA, J., FALTUS, V., VACEK, L. *Prorogační doložka a soudní praxe* [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/prorogacni-dolozka-a-soudni-praxe-107929.html> [cit. 5. 7. 2019].
- DIMUN, P. *Špičky justice podrobily záměr civilního řádu soudního drtivé kritice a odmítly ho jako Cimrmanovu pohádku* [online]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2018/11/spicky-justice-podrobily-zamer-civilniho-radu-soudniho-drtive-kritice-odmitli-jako-cimrmanovu-pohadku/> [cit. 21. 2. 2020].
- ROSŮLKOVÁ, J. *Češi se učí řešit spory dohodou* [online]. Dostupné z: <https://pravniciradce.ihned.cz/c1-66634650-cesi-se-uci-resit-spory-dohodou> [cit. 21. 2. 2020].
- GRYGAR, J. *Ustanovení § 127a o. s. ř. a jeho další legislativní směřování* [online]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/ustanoveni-127a-o.-s.-r.-a-jeho-dalsi-legislativni-smerovani?browser=mobi> [cit. 29. 2. 2020].
- SVOBODA, K. *Přípravné jednání v praxi* [online]. Dostupné z: <https://pravniciradce.ihned.cz/c1-39116800-pripravne-jednani-v-praxi> [cit. 8. 3. 2020].

- TIKAL, F., SÁDLO J. *Kvalifikovaná výzva a rozsudek pro uznání – 2. část* [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/kvalifikovana-vyzva-a-rozsudek-pro-uznani-2-cast-106919.html> [cit. 15. 3. 2020].
- BOUDNÁ, V. *K problematice věci pravomocně rozsouzené* [online]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/k-problematice-veci-pravomocne-rozsouzene> [cit. 30. 3. 2020].

7. PRÁVNÍ PŘEDPISY

- Listina základních práv a svobod (vyhlášena pod č. 2/1993 Sb.), ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů,
- vyhláška ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů.

NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE V ČESKÉM JAZYCE

Příprava jednání ve sporném řízení

KLÍČOVÁ SLOVA

příprava jednání, kvalifikovaná výzva, rozsudek pro uznání

ABSTRAKT

Tématem této diplomové práce je **příprava jednání ve sporném řízení**. Považuji ji totiž za mimořádně důležitou, protože právě od ní se odvíjí vše další. Není-li řízení perfektně připraveno, následné jednání v soudní síni je ohroženo a hrozí průtahy. Ačkoliv je příprava jednání plně v rukou soudce, je nutné, aby ji i sami účastníci řízení brali dostatečně vážně. Vždyť řízení může pro pasivitu stran sporu skončit již v této fázi, např. rozsudkem pro uznání. Vrcholným instrumentem přípravy jednání je kvalifikovaná výzva, které jsem co do počtu stran věnoval nejvíce pozornosti. Zmíněny jsou však veškeré nástroje, které soudci v rámci přípravy jednání svěruje zákon a tyto vyhodnocuji co do jejich efektivity. Práci jsem rozdělil do čtyř kapitol, nepočítaje v to úvod a závěr. První kapitola se soustředí na vymezení klíčových pojmů a vymezení východisek této práce. Každá z následujících kapitol je potom věnována jedné fázi přípravy jednání.

NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE

Preparation of Dispute Proceedings

KLÍČOVÁ SLOVA V ANGLICKÉM JAZYCE

preparation of proceedings, qualified summons, judgment by acknowledgment

ABSTRACT

The topic of this thesis is the **Preparation of Dispute Proceedings**. I am convinced, that particularly this part of proceedings is truly important, because everything else depends on it. If the proceedings is not perfectly prepared, subsequent proceedings is endangered with a risk of delay. Although, the preparation of the proceedings is fully in the hands of the judge, it must be taken seriously by all parties involved. After all, the proceedings may end at this stage, based on passivity of the parties, e.g. by judgment of acknowledgment. The ultimate instrument in preparation of proceedings is qualified summon, which I have paid the most attention to in terms of number of pages. However, all instruments entrusted to judge are mentioned in this thesis and evaluated in terms of their effectiveness. The thesis is divided into four chapters, introduction and conclusion not included. The first chapter focus on the key words definition and defining starting points of the work. Each of the following chapter is then devoted to one stage of the preparation of proceedings.